

NERDE O ESKİ USTURALAR 1982

RIFAT ILGAZ (1911-1993)

İÇİNDEKİLER

Nerde O Eski Usturalar
Makam Minderi
Toraman'ın Yaşama Savaşı
Geçmiş Olsun
Pulları Yavaş Vur
Volter Ne Demiş
Ah Bu Kulak
Saygı Diye Bir Şey Vardır
Ünlü Bir Fabrikatör
Sus Terbiyesiz
Babam Sandalcı Hamit
Radyonun Ankarası
Çifte Bahis
Karakolun Önünde Dur
Kazak Değil Apartman
Ayakkabılar
Tuh Sana
Oldu Bir Yanlışlık
Parti Sırrı
At Oğlum
Evimizin Balkonu
İki Tanık
Şakir'in Balığı
Sevişebilirsen Seviş

Hakkında

Edebiyatın hemen her dalında eserler veren Rıfat Ilgaz'ın Türk mizahına kazandırdığı eserlerinden biri de "Nerde O Eski Usturalar" adlı öykü kitabıdır. Ilgaz, kitaptaki öykülerde günlük yaşamın sıradan insanlarını merkeze alırken toplumdaki çelişkileri, geçim sıkıntısını, çıkar ilişkilerini ve değişen insan davranışlarını mizahi bir dille ele alır. Memurdan esnafa, işsizden küçük girişimciye kadar farklı toplumsal kesimlerden seçilen kişiler aracılığıyla dönemin gündelik yaşamına ayna tutar. Öykülerde ekonomik sıkıntılar, sınıfsal farklılıklar, toplumsal baskılar, gösteriş merakı, çıkarıcılık ve insanların söyledikleriyle yaptıkları arasındaki çelişkiler sıkça öne çıkar. Ilgaz'ın mizahı yalnızca güldürmeye dayanmaz; sıradan görünen olayların ardındaki toplumsal sorunları ve insan ilişkilerindeki aksaklıkları da görünür hâle getirir. Nerde O Eski Usturalar, farklı öykülerden oluşmasına rağmen toplumsal eleştiri ve ironinin bir arada kullanılması bakımından bütünlük gösteren ve Rıfat Ilgaz'ın gözlem gücünü yansıtan eserlerinden biridir.

NERDE O ESKİ USTURALAR

Kişiler

Anlatıcı Tıraş olmak için berbere gelen müşteridir. Yüzü berber tarafından defalarca kesilmesine rağmen tıraşa devam ettirir. Berberin bitmek bilmeyen konuşmalarını ve beceriksizliğini mizahi bir gözle aktarır. Anlatılanlara öykünün sonunda "nerde o eski berberler" diyerek alaycı sözlerle karşılık verir.

Berber İsmail Eski eşyaların ve eski zamanların daha iyi olduğunu dile getiren geçmişe bağlı berberdir. Kendisini her alanda yetkin ve çok becerikli görür ve "Her iş gelir elimden" diyerek musluk, küp, saat, radyo ve ütü tamirinden söz eder. Ancak asıl mesleği olan berberlikte kullandığı eskilerden kalma usturayla müşterisinin yüzünü defalarca keser.

Öykü

Eski tıraş malzemeleri ve yenilerin kıyası Öykü, anlatıcının Berber İsmail'in koltuğunda tıraş olmaya hazırlanmasıyla başlar. İsmail, müşterisinin yüzünü kılları dökülmüş eski bir fırçayla sabunlarken geçmişte kullanılan fırçaların ve sabunların çok daha kaliteli olduğunu ile ilgili bilgiler verir. Anlatıcı, artık elektrikli tıraş makinelerinin çıktığını ve insanların sabunla fırçaya ihtiyaç duymadan tıraş olabildiğini söylerken bir taraftan da berberinden kesilmemek adına çekinir. Berber müşterisinin bu düşüncesine karşı çıkar. Ona göre sabun kullanılmadan yapılan tıraş, canlı bir tavuğun tüylerini yolmaya benzer. Sabunun sakalları yumuşattığını ve tıraşı kolaylaştırdığını uzun uzun anlatıcıya açıklar. Sabunlama işlemini bitirdikten sonra usturasını kayışa sürtmeye devam eder. Bu kez de eski kayışların daha sağlam olduğunu, yenilerinin usturayı yeterince keskinleştirmediklerini söyleyerek yakınır.

Berberin kendini övmek için yaptığı sohbet İsmail, geçmişte otuz iki yıl boyunca kullandığı Alman malı ÇiftCambaz usturasından söz eder. Usturasının sapının kırıldığını ve usturasının sapına uygun parça bulmak için Tahtakale'deki tüm dükkânları dolaştığını anlatır. Kimse yardımcı olamayınca sapı kendisi perçinleyerek onarmıştır. Anlattığı usturayı müşterisinin burnunun dibine kadar getirerek yaptığı işi göstermeye çalışır. Ardından yalnızca berberlikten değil, her türlü tamir işinden anladığını söylemeye başlar. Evindeki yeni musluk bozulduğunda tamirci çağırmak yerine musluğu kendisinin değiştirdiğini, üstelik suyu kesmeden bu işi başardığını övünerek anlatır. Anlatıcı tedirgin bir şekilde onun sözlerini dinlerken tıraşın bir an önce bitmesini beklemektedir. Ancak İsmail, usturasını yeniden kayışa sürdükten sonra müşterisinin yüzüne dayar. İlk hareketinde kulağın altından başlayarak yüzünde uzun bir kesik açar. Kanamayı durdurmak için çekmecedeki kantaşını sürer fakat kan daha da artar. Bunun üzerine eski kantaşlarının da yenilerinden iyi olduğunu söyleyerek şikâyetlerine devam eder.

Tıraşın sürmesi ve yeni kesikler Berber İsmail, kanayan bölgeye pamuk yapıştırdıktan sonra usturasını yeniden biler. Anlatıcı, yeni kayışların eskilerinden daha iyi olduğunu söyleyerek ona takılır ancak İsmail bu ironiyi önemsemez. Eski kayışların usturayı ne kadar keskinleştirdiğini anlatmaya devam eder. Ardından besmele çekerek müşterisinin yüzünü yeniden tıraş etmeye başlar. Bu kez usturayı fazla bastırdığı için sakalla birlikte deriyi de keser. Anlatıcı canının yanmasına rağmen pek sesini çıkarmaz. İsmail de hatasını kabul etmek yerine yeni sabunların kalitesizliğinden yakınmaya devam eder. Kanayan yere yeniden kantaşı sürer ve pamuk yapıştırır. Üçüncü denemesinde çenesine kadar kesik açmadan ilerlemeyi başarır. Bundan cesaret alarak daha sert hareketlerle tıraşa devam eder. Anlatıcı yüzünü usturadan uzaklaştırmaya çalıştığında ise diğer eliyle anlatıcının başını tutarak işini sürdürür. Müşterisinin rahatsızlığını önemsemeyen yüzü kazımaya devam eder.

Kırık küpün onarılması anısı İsmail, müşterisinin dikkatini dağıtmak için bu kez evde kırılan büyük bir su küpünü nasıl onardığını anlatır. Karısının bakır maşrapayı küpe çarpmasıyla küpün ikiye ayrıldığını söyler. Anlatıcı, yalnızca maşrapanın dokunmasıyla böyle bir küpün kırılmayacağını ileri sürünce aralarında kısa bir tartışma yaşanır. İsmail, karısının küpü devirmiş olabileceğini kabul eder ancak asıl anlatmak istediği şeyin küpü nasıl tamir ettiği olduğunu belirtir. Bir avuç çimentoyu sulandırarak kırık parçaları birleştirdiğini, kayınpederinin bile bu becerisine şaşırdığını anlatır. Konuşurken müşterisinin yüzünü de küpü sıvar gibi uzun uzun sıvazlar. Bu sırada ustura anlatıcının çene kıvrımına ulaşmıştır. Anlatıcı tıraşı kolaylaştırmak için çenesini diliyle dışarı doğru kabartır. İsmail bunu mesleğine müdahale olarak görür ve dilini çekmesini ister. Ardından usturayı ters yönde hareket ettirince müşterisinin çenesini yeniden keser. Bu kez de usturanın işe yaramadığını, onunla salatalık bile soyulamayacağını söyleyerek yakınır. Anlatıcı ise kendi yüzünün soyulduğunu ima ederek karşılık verir.

Tıraşın sona ermesi Berber İsmail, açtığı yeni kesiğe de kantaşı sürüp pamuk yapıştırır. Ardından evindeki bozulan duvar saatini nasıl onardığını anlatmaya başlar. Saat, radyo, ütü ve kilit tamirinden de anladığını söyleyerek kendisini övmeyi sürdürür. Tamir işlerinden söz ederken tıraşı tamamlar ve müşterisine perdah isteyip istemediğini sorar. Anlatıcı, yüzünün yeterince kazındığını düşünerek daha ondan bir şey istemez. Berber anlatıcının saçlarını ıslatıp tararken bu kez de eski tarakların dayanıklılığını över. Tıraşın sonunda müşterisinin boynundaki beyaz örtüyü çıkarır ve ona sıhhatler olsun der. Ardından eskiden iyi çırakların yetiştiğini, artık çocukların mesleğe ilgi göstermediğini anlatır. Anlatıcı, çırak yetişmemesinin berberlik açısından önemli bir sorun olduğunu kabul eder. Tüm bunların dışında kendisinin de eski berberleri özlediğini belirtir. Günümüz berberlerinin musluk, saat ve küp tamir etmekten asıl mesleklerini yapmaya zaman bulamadıklarını ima ederek İsmail'in bütün konuşmalarını kendisine karşı kullanır. Öykü, müşterinin bu alaycı karşılığıyla sona erer.

Temalar

Geçmişe Özlem Berber, karşılaştığı her aksaklığı geçmişteki eşyaların daha kaliteli olduğu düşüncesiyle açıklar. Fırçadan usturaya, taraktan kan taşına kadar sürekli eskileri över. Öykü, geçmiş sorgulamadan idealize etmeyi mizahi biçimde ele alır.

MAKAM MİNDERİ

Kişiler

Terzioğlu Yeni seçilen belediye başkanıdır. Geçmişte terzi çıraklığı yapmıştır. Çocukluğunda yaşadığı minder ve iğne olayı nedeniyle başkasının minderine oturmaktan çekinir. Tedbirli, kuşkucu ve geçmiş deneyimlerinden ders çıkaran biridir.

Naci Düzel Eski başkan döneminden beri belediyede görev yapmaktadır. Çabuk öfkelenen, dobra ve sinirli tipik bir Karadeniz karakteridir.

Usta Terzioğlu'nun çocukken yanında çıraklık yaptığı terzidir. Sert ve otoriter biridir.

Nazif ve Necmi Dayısının dükkânındaki diğer terzi çıraklardır. Terzioğlu'yla alay eden, şakacı ve yaramaz çocuklardır.

Parti Başkanı Nurettin Bey Terzi dükkânına geldiğinde Terzioğlu'nun minderlerin içine koyduğu iğnelerden birinin üzerine oturan kişidir.

Hilmi Bey Terzioğlu'ndan önceki belediye başkanıdır. Makam koltuğundaki minder ona aittir ve seçimleri kaybetmiştir.

Öykü

Yeni başkanın makam koltuğunu beğenmemesi Belediye saymanı Naci Düzel, seçimi yeni kazanan Terzioğlu'nu makam odasına götürür. Kapıyı açarak ona koltuğunu gösterir ve görevinde başarılar diler. Fırlıl fırlıl dönebilen bu makam koltuğunun üzerinde kuş tüyünden bir de minder yer alır. Terzioğlu, dönen koltuğu güvenilir bulmaz. Ona göre makam koltuğu sağlam ve yerinden oynamayan bir yapıda olmalıdır. Bu nedenle ilk iş olarak koltuğun değiştirilmesini ister. Fakat asıl rahatsız olduğu şey koltuğun üzerindeki minderlerdir. Minderin hemen kaldırılmasını söyleyince Naci Düzel, bunun eski başkan Hilmi Bey'in döneminden kaldığını açıklar. Hilmi Bey'in seçimi yeniden kazanacağını düşündüğü için koltuğunu ve minderini değiştirmedini ifade ederken, Terzioğlu ise seçimi kaybeden eski başkanın minderine oturmak istemediğini söyler.

Minder yüzünden çıkan tartışma Naci Düzel, minderin belediye bütçesinden yaptırıldığını ve yüz seksen altı lira yirmi beş kuruşa mal olduğunu söyleyerek kaldırılmasına karşı çıkar. Böyle bir minder daha ucuza yaptırılamayacağını, belediye başkanının da sıradan bir minder üzerinde oturamayacağını savunur. Terzioğlu bu sözlere öfkelenerek minderin hemen kaldırılmasını emreder. Naci de belediye parasıyla alınan bu minderin savunmak için sert biçimde karşılık verir. Eski başkanın minderine oturmayı küçümseyen yeni başkana kızır ve onunla çalışamayacağını düşünür. Ancak Terzioğlu tartışmayı büyütme yerine Naci'yi sakinleştirmeye çalışır. Hilmi Bey'e kişisel bir düşmanlığı olmadığını, yalnızca başkasının kullandığı mindere oturmak istemediğini ifade eder. Bunun nedenini anlatacağını söyleyince Naci minderini kaldırıp bir sandalyenin üzerine bırakır. Terzioğlu boş koltuğa oturur ve çocukluğunda yaşadığı bir olayı ona anlatmaya başlar.

Terzi çıraklığı anısı Terzioğlu, Naci'nin öfkesini dindirmek ve neden mindere oturmak istemediğini anlatırken iki kahve de ister ki sigarasına eşlik etsin. Babasını çocuk yaşta kaybettiğini söyleyen Terzioğlu, bir haklılık edasıyla hatıralarını sıralar. Kasabada tanınan bir terzi olduğu için annesi Terzioğlu'nun babasının mesleğinde olmasını ister. Dayısının aracılığıyla Haşim Usta'nın terzi dükkânında çıraklığa başlar. Dükkânda Nazif ve Necmi adlı iki çırak daha bulunur. İlk günlerde su taşımak, kahve söylemek ve getir götür işleri yapmakla görevlendirilir. Bir hafta sonra kendisine bir iğne, bir yüksük ve oturması için bir sandalye verilir. Sandalyenin üzerinde kumaş kırpıntılarından yapılmış bir minder vardır. Bir gün Haşim Usta, Terzioğlu'na bir kumaş parçası vererek dikiş çalışması yapmasını ister. Terzioğlu iğneye iplik geçirmek için yerinden kalkınca usta, önce ipliksiz iğneyle çalışması gerektiğini söyler. Terzioğlu yeniden sandalyesine oturduğunda minderine yerleştirilmiş bir iğne vücuduna saplanır. Canı yanarak ayağa fırlar. Haşim Usta ise iğneyi yanlış yere koyduğu gerekçesiyle onu azarlar. Nazif ve Necmi de Terzioğlu'yla alay eder. Terzioğlu, iğneyi minderine arkadaşlarından birinin koyduğunu aktarırken alacağı intikamı da dile getirir. Başka bir gün usta dükkânda yokken

kendisine şaka yapan arkadaşlarının minderine iğne saplar. Tam ikinci iğneyi yerleştirdiği sırada Haşım Usta dükkâna döner. Yanında, dükkâna sık sık uğrayan Parti Başkanı Nurettin Bey de vardır. Terzioğlu yakalanma korkusuyla ne yaptığını açıklayamaz. Üstelik ağzındaki ekmek lokması nedeniyle konuşmakta zorlanır. Haşım Usta, misafirine oturması için yer gösterir ve Terzioğlu'nu kahve almaya gönderir. Ancak Nurettin Bey, Terzioğlu'nun hazırladığı iğneli sandalyelerden birine oturur.

Terzioğlu'nun kaçıışı Nurettin Bey, Necmi'nin minderine oturur oturmaz iğne batmasıyla yerinden fırlar. Haşım Usta, yapılan şakanın sorumlusunun Terzioğlu olduğunu anlayarak ona öfkelenir. Misafirin rahat etmesini sağlamak için bu kez Nazif'in sandalyesini getirir. Ancak Terzioğlu, o mindere de iğne yerleştirmiştir. Parti başkanı ikinci sandalyeye oturduğunda yeniden canı yanarak ayağa sıçrar. Terzioğlu, ustasının vereceği cezadan korkarak dükkândan kaçar ve bir daha geri dönmez. Böylece babasının mesleğini sürdürme fırsatını da kaybeder. Anlattığı olayın sonunda Naci Düzel'e, başkasının minderine neden güvenmediğini açıklar. Özellikle daha önce o koltukta oturup görevini kaybeden birinin minderini kullanmak istemediğini söyler. Naci'den minderi kaldırmasını ister. Öykü, çocuklukta yaşanan bir şakanın yıllar sonra belediye başkanının makam koltuğuna yaklaşımını belirlemesiyle sona erer.

Temalar

Geçmişin İzleri Terzioğlu'nun çocuklukta yaşadığı komik ama unutamadığı olay, yıllar sonra belediye başkanı olduğunda bile davranışlarını belirler. Minder onun için basit bir eşya olmaktan çıkarak geçmişte yaşadığı kötü deneyimin simgesine dönüşür.

Makam ve İktidar Makam koltuğu ve minder üzerinden yöneticilik ve iktidar hicvedilir. Eski başkanın minderine oturmak istemeyen Terzioğlu'nun tavrı, makamların kişiler arasında el değiştirmesine ve siyasetteki iktidar mücadelesine mizahi biçimde gönderme yapar.

TORAMAN'IN YAŞAMA SAVAŞI

Kişiler

Toraman Dört çocuklu, dar gelirli bir memur ailesinin kedisidir. Evde yiyecek bulamadığı için komşuların mutfağına girip karnını doyurmaya çalışır. Aç, kurnaz ve fırsatçı tavırlarıyla öykünün merkezindedir.

Saime Hanım Üst katta oturan komşudur. Pişirdiği eti Toraman çalar. Geçim sıkıntısının farkında olan öfkeli bir kadındır.

İsmail Efendi Saime Hanım'ın eşidir. Daha iyi yerinden et alabilmek için kasaba normal fiyatın üzerinde para öder. Ailesinin ekonomik durumunun Toraman'ın sahibine göre daha iyi olduğu anlaşılır.

Öykü

Açlık ve yiyecek arayışı Toraman, yaşadığı evin mutfağında yiyecek aramaya başlar. Önce tel dolaba yaklaşıp et veya peynir kokusu almaya çalışır. Ancak dolapta aradığı yiyeceklerden hiçbirini bulunmamaktadır. Ardından ocaklığın yanında duran tencereyi koklar. Buradan da yalnızca kirli bulaşık kokusu gelir. Dört çocuklu bir memur ailesinin evinde yaşamak, Toraman için giderek zorlaşmıştır. Evde yeterince yiyecek bulamadığı için sokaklarda dolaşmanın daha iyi olacağını düşünür. Gerekirse serçe yakalayarak karnını doyurabileceğine inanır. Bu düşüncelerle açık pencereden arka bahçeye atlar. Tam uzaklaşmaya hazırlanırken üst kattaki mutfaktan gelen et kokusunu fark eder. Saime Hanım'ın yemek pişirdiğini anlayınca evden ayrılmak yerine oraya gitmeye karar verir.

Toraman'ın et hırsızlığı Ocakta Toraman, bahçedeki incir ağacına tırmanır. Önce tuvaletin penceresine, oradan da mutfak penceresine geçerek üst kattaki eve ulaşır. İçeriye kontrol ettiğinde mutfakta kimsenin bulunmadığını görür. Ocağın üzerindeki tencereye yaklaşıp etin kokusunu içine çeker. Kendi yaşadığı evde uzun zamandır böyle bir yemek piştiğini görmemiştir. Saime Hanım'ın evinde et pişerken memur ailesinin mutfağında yiyecek bulunmamasını ima eder. İnsanların ekonomik durumları arasındaki farkı kendi açlığı üzerinden değerlendirir. Hatta bu dönemde bir kedinin rahat yaşayabilmesi için varlıklı ve ayrıcalıklı çevrelere yakın olması gerektiğini düşünür. Açlığına daha fazla dayanamayınca tencerenin kapağını açmaya karar verir.

Tencereden et çalması Toraman, pençesini kullanarak tencerenin kapağını hafifçe aralar. İçeride pişmekte olan iki parça eti görür. İnsanların eti pişirmesini gereksiz bulur ve kendisi için en uygun parçayı seçmeye çalışır. Tırnaklarını çıkararak pençesini tencereye uzatır. Etin büyük ve düzgün parçasını yakalayıp dışarı çeker. Ancak bu hareket sırasında tencerenin kapağı yerinden kayarak yere düşer.

Çıkan sesi, diğer odada yorgan kaplamakta olan Saime Hanım duyar. Önce mutfağa kocasının geldiğini düşünür. Çünkü İsmail Efendi de açtığı anda doğrudan mutfağa giderek tencerelerin kapaklarını kaldırmaktadır. Bu nedenle ona seslenerek kapağı kapatmasını, yemeğin buharını kaçırmamasını söyler. Toraman ise eti kaparak hemen mutfaktan uzaklaşır.

Saime Hanım'ın hırsızlığı fark etmesi Saime Hanım, mutfaktan cevap gelmeyince şüphelenir. Kocasının eve geç geleceğini düşününce mutfakta bulunan kişinin o olamayacağını anlar. Terliklerini giyerek mutfağa gider. İçeri girdiğinde ilk olarak kapağı açık tencereyi görür. Telaşla pencereye doğru yönelirken ayağı yere düşmüş tencere kapağına takılır. Kapak kayar, terliği ayağından çıkar ve Saime Hanım dengesini kaybederek sırtüstü yere düşer. Canı yanarken etin Toraman tarafından çalındığını anlar. Kediye öfkeyle bağırır ve onu yakalarsa cezalandıracağını söyler.

Yoksulluğun suçlanması Saime Hanım, yerde kalçasını ovalarken Toraman'ın davranışının nedenini düşünmeye başlar. Asıl suçlunun kedi değil, onları kiracı diye eve alan İsmail Efendi olduğunu ileri sürer. Dört bin lira aylık alan bir memurun evinde dört çocuk bulunduğunu, bu ailenin üç aydır et yiyemediğini söyler. Böyle bir evde yaşayan kedinin aç kalmasının doğal olduğunu düşünerek öfkelenir. Toraman'ın üst kattaki tencereye saldırmasını da bu yoksulluğa bağlar. Komşularına seslenerek kedinin insanlara saldırmadığına şükretmeleri gerektiğini belirtir. Böylece öykü, bir kedinin et çalmasıyla başlayan olayın dar gelirli bir ailenin geçim sıkıntısını açığa çıkarmasıyla sona erer.

Temalar

Yoksulluk ve Geçim Sıkıntısı Toraman'ın yaşadığı memur ailesinin üç aydır et alamaması, dönemin ekonomik sıkıntısını gösterir. Yoksulluk, bir kedinin açlığı üzerinden mizahi fakat eleştirel biçimde ifade edilir.

Ekonomik Eşitsizlik Toraman'ın evinde yiyecek bulunmazken üst kattaki evde et pişmektedir. İki ev arasındaki bu fark, toplumdaki gelir ve yaşam koşulları arasındaki eşitsizliği ortaya koyar.

GEÇMİŞ OLSUN

Kişiler

Vahdi Yıldırım Avukattır. Hastalık ve özellikle bulaşıcı hastalık konusunda oldukça korkulu ve evhamlıdır. Gazetede ki cüzam haberinden etkilenerek karşısına çıkan yabancı adamın da cüzamlı olduğuna hemen inanır.

Hadiye Hanım Vahdi Bey'in yanında çalışan kadındır. Hapşırması başlangıçta Vahdi Bey'i rahatsız eder. Cüzam haberini okur ve yaşanan yanlış anlaşılma ortak olur.

Yaralı Adam Elazığ'dan İstanbul'a iş aramak için gelir. Otobüs kazasında yaralanmış, hastaneden çıktıktan sonra otobüs şirketinden zararının karşılanmasını ister. Sonuç alamayınca dava açmak için Vahdi Bey'e gelir.

Öykü

Cüzam haberi ve korkusu Vahdi Bey, bürosunda çalışan Hadiye Hanım'dan Fuat İster'in tahliye dosyasını getirmesini ister. Hadiye Hanım dosyayı masaya bırakırken avukatın yüzüne doğru hapşırır. Vahdi Bey, başkalarının yanında hapşırılmasından son derece rahatsız olmaktadır. İlk hapşırığının ardından ikincisi gelince kendisini korumak için dosyayı yüzünün önüne tutar. Bu sırada Hadiye Hanım gazeteye göz atmaktadır. Vahdi Bey öfkelenerek gazeteyi kendi masasında okumasını söyler. Ardından ertesi gün görülecek bir davanın dosyasını incelemeye koyulur. Dava, evinde karaca besleyen bir kişiyle ilgilidir. Avukat, bilirkişi raporuna itiraz etmeyi ve heyette bir veterinerin de bulunmasını istemeyi düşünmektedir. Ancak Hadiye Hanım'ın gazeteden yüksek sesle okuduğu bir haber dikkatini dağıtır.

Cüzamlılarla ilgili haber Hadiye Hanım, Elazığ'dan ayrılan otuz cüzamlının İstanbul'a geldiğini ve iş aradığını okur. Vahdi Bey bu haberi duyunca büyük bir korkuya kapılır. Başlangıçta hastaların köylerine dönmüş olabileceklerini düşünürken İstanbul'a geldiklerini öğrenmesiyle telaşı artar. Hadiye Hanım'a bunun büyük bir felaket olduğunu söyler. Ona göre bu kişiler otobüslerde, vapurlarda ve kalabalık yerlerde diğer insanlarla karşılaşabileceklerdir. Avukat, hastalığın nasıl bulaşabileceği konusunda korkutucu açıklamalar yapar. Kapı kollarından, oturulan koltuklardan ve ortak kullanılan eşyalardan bile hastalık kapılabileceğini ileri sürer. Hadiye Hanım başlangıçta neden bu kadar korktuğunu anlamaz.

Ancak Vahdi Bey'in anlattıklarından sonra o da endişelenmeye başlar. İkisi, henüz karşılaşmadıkları insanlardan büyük bir korku duyar hâle gelir.

Şüpheli misafir Tam bu konuşmanın ardından başı sargılı bir adam büroya gelir. Başının büyük bölümü sargılarla kaplı uzun boylu bir adam içeri girer. Beş gün önce Elazığ'dan geldiğini söylemesi üzerine avukatla Hadiye Hanım'ı bir endişe kaplar. Az önce okudukları haber nedeniyle adamın otuz cüzamlıdan biri olduğunu düşünürler. Vahdi Bey, İstanbul'a neden geldiğini sorar. Adam iş aradığını söyleyince şüpheleri iyice artar. Ardından kaç kişiyle yolculuk ettiğini öğrenmeye çalışır. Adam, otobüsün yaklaşık yarısının kendisi gibi olduğunu belirtir. Vahdi Bey otobüsün elli veya altmış kişi aldığını öğrenince yolcuların yarısının otuz kişi olabileceğini hesaplar. Böylece adamın gazetede sözü edilen grubun bir üyesi olduğuna neredeyse kesin biçimde inanır. Vahdi Bey, Cerrahpaşa'da tanıdığı bir doktora telefon edeceğini söyleyerek sargılı adamı oyalamaya çalışır. Gerçekte ise karakola haber verip onun götürülmesini niyet eder. Telefon numarası ararken korkusunu gizlemekte zorlanır.

Gerçeğin ortaya çıkması Yaralı adam sonunda ayakta duracak mecali kalmayıp oturmak ister. O sırada da neden her tarafının kan revan içinde olduğunu söyler. Elazığ'dan İstanbul'a gelirken bindiği otobüs uçuruma yuvarlanmıştı. Kazada beş kişi ölmüş, yirmi beş kişi ağır yaralanmıştı. Kendisi de yaralı olarak hastaneye kaldırılmış ancak beş gün sonra taburcu edilmiştir. Henüz çalışabilecek durumda değildir. Bu nedenle otobüs işletmesinden zararının karşılanması için avukat aramaktadır. Büroya da bu sebeple gelmiştir. Vahdi Bey ile Hadiye Hanım, adamın cüzamlı olmadığını anlayınca rahatlar. Hadiye Hanım hemen yerinden kalkarak ona geçmiş olsun der ve birlikte çay içmeyi önerir. Öykü, az önce adamdan korkan kişilerin gerçeği öğrenince birden yakınlık göstermeleriyle sona erer.

Temalar

Önyargı Vahdi Bey ile Hadiye Hanım, adamın Elazığ'dan gelmesi ve başının sargılı olması gibi birkaç ayrıntıdan hareketle onun cüzamlı olduğuna karar verirler. Gerçeği öğrenmeden yapılan bu çıkarım, önyargının insanları nasıl yanlış sonuçlara götürebileceğini mizahi biçimde gösterir.

PULLARI YAVAŞ VUR

Kişiler

Tuncer Öykünün anlatıcısı ve üniversite öğrencisidir. Arkadaşlarıyla birlikte vakit geçirebilecekleri bir kahve arar ve Şark Kahvesi'ni bulur. Gözlemci, arkadaş canlısı ve olayların gelişmesine göre hareket eden bir gençtir.

Şevki Efendi Şark Kahvesi'nin sahibidir. Başlangıçta gençlerin gürültüsünden şikâyet eden emeklileri idare etmeye çalışır. Ancak emeklilerin bütün gün az miktarda çay içerek masaları işgal etmesi nedeniyle zarar ettiğini görünce gençleri desteklemeye başlar. İşletmesinin kazancını düşünen, pratik bir esnaftır.

İsmail Kahvede garsonudur. Hareketli ve konuşkan bir gençtir. Emeklilerin bütün gün oturup çok az sipariş vermelerinden şikâyetçidir. Kahvenin işleri arttıktan sonra başgarson olur.

Nahit Ergüder Jandarma Komutanlığından emekli bir müşteridir. Üniversitелilerin tavla pullarını sert vurmasından, yüksek sesle konuşmasından ve davranışlarından rahatsız olur. Düzen ve sessizliğe önem veren, gençleri eleştiren biridir.

Sedat Tuncer'in arkadaş grubundaki en sinirli gençlerden biridir. Kahvedekilerin tavla oynayışlarına müdahale etmesine tepki gösterir.

Öykü

Gençlerin kafe arayışı Tuncer ve arkadaşları üniversiteye başladıkları yıllarda birlikte vakit geçirebilecekleri bir kahve ararlar. Ders dışında buluşmak, gazete okumak, maçları tartışmak ve oyun oynamak için kendilerine ait sayabilecekleri bir yer isterler. Tuncer, Beyazıt'ın arka sokaklarında dolaşırken küçük bir kahve bulur. İçeri girerek bir çay söyler ve çevreyi incelemeye başlar. Kahvede çoğunlukla emekli müşteriler bulunur. Bu kişiler uzun süre gazetelerini okuyarak oturmakta, kahveye pek kazandırmazlar. Garson İsmail, emeklilerin gazeteleri ellerine geçirdiklerinde uzun süre bırakmadıklarını anlatır. Kahvenin sahibi Şevki Efendi de sürekli müşterileri ve garsonu kontrol eder. Tuncer, bütün bunlara rağmen kahvenin temizliğini ve konumunu beğenir. Arkadaşlarına burayı anlatır. Birlikte geldiklerinde onlar da kahveyi uygun bulur ve burayı düzenli olarak kullanmaya karar verirler.

Gençlerle emeklilerin çatışması Üniversitelilerin Üniversiteli gençler kısa süre sonra kahvede tavla turnuvaları düzenlemeye başlar. Oyun sırasında heyecanlanmakta, pulları sert biçimde tavlaya vurmakta ve yüksek sesle konuşurlar. Kahvenin eski müşterileri ise bu gürültüden rahatsız olur. Bir gün emekli komutan Nahit Ergüder, Şevki Efendi'ye giderek gençleri şikâyet eder. Tavla pullarını bu kadar sert vurmanın ve sürekli maç tartışmaları yapmanın saygısızlık olduğunu söyler. Şevki Efendi gençlerin de müşteri olduğunu, onları uyarmakta zorlandığını belirtir. Ancak emekli komutanın ısrarı üzerine konuşacağına söz verir. Tuncer, konuşmayı duyduğu için arkadaşlarını uyarır. Pulları daha yavaş vurmalarını ve gürültü yapmamalarını ister. Gençler bir süre dikkatli davranmaya çalışsalar da oyunun heyecanına kapılarak eski alışkanlıklarını sürdürürler.

Şevki Efendi'nin planı Şevki Efendi daha sonra Tuncer'e asıl sorunun emekliler olduğunu anlatır. Emekliler saatlerce oturmalarına rağmen çok az sipariş verdikleri için kahve zarar etmektedir. Bu nedenle Tuncer'den arkadaşlarının tam tersine tavla pullarını daha hızlı vurmalarını, yüksek sesle konuşmalarını ve daha fazla genç getirmelerini ister. Hatta bunun için sekiz yeni tavlayı da kullanıma açacağını, gençlere çay ve kahve ikram edeceğini söyler. Böylece dükkânı işgal eden yaşlılardan kurtulacağını düşünür.

Şark Kahvesi'nin değişimi Ertesi gün arkadaşlarıyla birlikte daha kalabalık bir grup ile kahveye gelir. Sekiz ayrı masada tavla oynanmaya başlanır. Pullar sertçe vurulur, yüksek sesle konuşulur ve kahve eski sessizliğini tamamen kaybeder. Emekli müşteriler bu gürültüye dayanamayarak birer birer ayrılmaya başlar. Bir hafta içinde emekliler kahveyi terk eder. Buna karşılık genç müşterilerin sayısı artar. Şark Kahvesi'nin günlük geliri kısa sürede elli markadan beş yüz markaya yükselir. İsmail'in yanına iki yeni garson alınır ve kendisi başgarson olur. Tuncer üniversiteyi bu kahvede bitirir. Yıllar sonra Şevki Efendi'nin yerine oğlu geçse de Tuncer kahveye uğramayı sürdürür. Artık çay ve kahve için kendisinden para alınmamaktadır. Öykü, gençlerin başlangıçta istenmeyen davranışlarının işletmenin kazancını artıran bir araca dönüşmesiyle sona erer.

Temalar

Kuşak Çatışması Üniversiteli gençlerin hareketli, gürültülü ve rahat tavırlarıyla emeklilerin sessizlik ve düzen beklentileri karşı karşıya gelir. Aynı mekânı paylaşan iki kuşağın farklı alışkanlıkları mizahi bir çatışmaya dönüşür. Tavla pullarının sesi üzerinden başlayan çatışma, aslında iki kuşağın aynı sosyal ortamdan farklı beklentilerini yansıtır. Kahvenin sonunda gençlerin mekânına dönüşmesi de değişen sosyal hayatı gösterir.

Maddi Çıkarlar Şevki Efendi başlangıçta emeklilerin şikâyetlerini dikkate alırken, onların saatlerce oturup çok az para harcadığını görünce daha fazla kar getiren gençlerden yana olur. Onlardan emeklileri kaçırmak amacıyla daha fazla gürültü yapmalarını ister. Ekonomik çıkar söz konusu olunca kişinin nasıl değişebildiği mizahi biçimde anlatılır.

VOLTER NE DEMİŞ

Kişiler

İdris Hoca Emekli bir öğretmendir. Tarihten felsefeye, edebiyattan matematiğe kadar birçok derse girmiştir. Emeklilikten sonra genellikle kahvelerde ve lokantalarda vakit geçirir. Bilgili, konuşkan, eleştirel ve nüktedan bir kişidir. Eğitim sistemini, siyaseti ve toplumsal meseleleri kendine özgü Karadeniz ağzıyla sorgular.

Anlatıcı İdris Hoca'yı eskiden beri tanıyan gazetecidir. Onunla bir lokantada karşılaşır ve Hoca'nın masadan masaya geçerek yaptığı konuşmaları aktarır.

Öykü

İdris Hoca'yla karşılaşma Anlatıcı, emekli öğretmen İdris Hoca'yla Divanyol'daki bir lokantada karşılaşır. Hoca, meslek yaşamı boyunca tarih ve felsefe başta olmak üzere birçok derse girmiştir. Edebiyata da ilgi alanıdır, lakin kullandığı dilde saf Türkçe yerine belirgin bir Karadeniz ağzı vardır. Fransızca konuşurken bile bu şivesini koruması, çevresindekileri güldürür. Emekliye ayrıldıktan sonra günlerini kahvelerde ve lokantalarda geçirmeye başlar. Sabahları İkbal'e, öğleden sonraları Meserret'e, akşamları ise Sirkeci'deki içkili lokantalara gider. Kendisine rastlanınca herkesi tanıyor gibi görünse de bunu kabul etmez; belli başlı yerlerde dönüp dolaştığından dem vurur. Hoca'ya göre yıllardır öğretmenlik yapmış ve tüm düşüncelerini mesleğine göre sınırlandırmış biri için emekli olunca da durum değişmez.

İlk masada Osmanlı tarihinin anlatılması Lokantanın farklı masalarından İdris Hoca'ya davetler gelir. Hoca, herkese sırayla uğrayacağını söyleyerek en yakın masaya oturur. Garsondan servis ister ve kısa bir sohbetin ardından Osmanlı tarihinden örnekler vermeye başlar. Tahta çıkan padişahlardan beklenen cülus bahşişlerini anlatır. Yeniçerilerin ve saray çevresinin padişahlardan para istemesini, devlet yönetimindeki çıkar ilişkilerinin bir örneği olarak değerlendirir. Konuşması sırasında tarihsel olayları birbirine bağlayarak yöneticilerin iktidarlarını korumak için para dağıtmalarının önemini vurgular. Dinleyicilere Osmanlı'nın en cimri padişahının kim olduğunu sorar. Farklı cevaplar alınca Genç Osman'ı hatırlatır. Onun başına gelenleri, yönetici ile kendisinden çıkar bekleyen gruplar arasındaki ilişkinin sonucu olarak yorumlar. Ardından bu anlayışın yalnızca geçmişte kalmadığını söyler. İnsanların hâlâ kendilerine para, hediye veya ayrıcalık dağıtacak güçlü kişiler aradıklarını ileri sürer.

İkinci masada özgürlük tartışması İdris Hoca ilk masadaki konuşmasını bitirerek ikinci masaya geçer. Burada da içki ve yiyecek söyledikten sonra özgürlük üzerine konuşmaya başlar. Yoksul köylülerin toprak, okul, geçim ve adil vergi düzeni gibi ihtiyaçlarının bulunduğunu hatırlatır. Bunların hiçbirini önemsemeyip yalnızca özgürlükten söz etmenin gerçekçi olmadığını savunur. Aç ve evsiz bir insanın temel ihtiyaçları karşılanmadan özgürlüğün anlamının eksik kalacağını düşündüğünü ifade eder. Görüşünü açıklamak için masadakilerle bir fıkra anlatır. Hoca, bu fıkrayla insanların içinde bulunduğu gerçek koşulları görmezden gelmelerini eleştirmiştir.

Üçüncü masada domuz avı ve Voltaire İdris Hoca üçüncü masaya geçtiğinde içkinin de etkisiyle daha hareketli ve dikkat etmeden konuşmaya başlar. Elini, kolunu ve omuzlarını kullanarak anlattıklarını canlandırır. Masadakiler Ankara'daki gelişmeleri sorduğunda doğrudan cevap vermek yerine konuyu değiştirerek memleketinde yapılan domuz avlarını anlatır. Domuz örneğinden de konuyu Voltaire'e ve 27 Mayıs'ı gerçekleştirenlere getirir. Ancak düşüncesini tamamlamadan saatin geç olduğunu söyleyerek masadakilerle vedalaşır. Öykü, hocanın tarih, siyaset, eğitim ve günlük yaşam arasında dolaşan konuşmalarının sonunda asıl söyleyeceği sözü tamamlayamamasıyla biter.

Temalar

Kalıplaşmış Yargılar İdris Hoca, öğretmenlerin düşünce dünyasının ders programları ve kitaplarla sınırlandırılmasını eleştirir. Öğretmenliği "Tarih memurluğu, Coğrafya memurluğu, Fizik, Kimya, Matematik memurluğu" olarak nitelemesi, eğitimin sorgulayan ve özgür düşünen insanlar yetiştirmek yerine belirlenmiş kalıpları tekrar eden bir yapıya dönüşmesini yansıtır.

Toplumsal ve Siyasal Eleştiri İdris Hoca'nın Osmanlı düzeninden hürriyet tartışmalarına ve 27 Mayıs'a uzanan konuşmaları üzerinden siyasal ve toplumsal düzen sorgulanır. Özellikle yoksul insanların barınma, beslenme ve geçim gibi temel sorunları çözülmeden hürriyetten söz edilmesi eleştirilir.

AH BU KULAK

Kişiler

Sami Özel Saymanlıkta çalışan, telefondaki sesleri birbirinden ayıramayan evli bir memurdur. Aynı anda Necla, Sevim, Güner ve Leyla ile ilişki yürütmeye çalışır. Kadınları sürekli birbirine karıştırması ve durumu kurtarmak için söylediği yalanlar, sonunda hepsini kaybetmesine yol açar.

Necla Sami'nin görüştüğü kadınlardan biridir. Sami'nin kendisini başka bir kadınla karıştırdığını ve arkasından küçümseyici sözler söylediğini duyunca öfkelenerek onunla ilişkisini keser.

Sevim Sami'nin en çok değer verdiğini söylediği kadındır. Sami onu "ceylan gözlü", "dalyan boylu" sözleriyle över. Ancak Necla ile olan ilişkisini öğrenince Sami'yi terk eder.

Güner Sami'nin yemeğe davet ettiği kadındır. Telefonda Sami'nin Sevim'le yaşadığı ilişkiyi kendi ağzından öğrenir ve onun bir "kadın avcısı" olduğunu düşünerek bir daha görüşmeyeceğini söyler.

Leyla Sami'nin görüştüğü diğer kadınlardan biridir. Sami onu da Sevim sanıp yanlışlıkla konuşunca, kendisine yalan söylendiğini anlar ve ilişkisini bitirir.

Sami'nin karısı Elektrik faturasının ödenmediğini ve elektriğin kesildiğini haber vermek için Sami'yi arar. Kocasının ağzından Necla ve Sevim isimlerini duyunca başka kadınlarla görüştüğünü öğrenir ve annesine gideceğini söyleyerek Sami'yi terk eder.

Öykü

Sami'nin telefonlarda kimliğini gizleme çabası Sami, iş yerinde çalışırken telefon çalar. Arayan kişi Sami ile görüşmek ister, ancak Sami kadının sesini tanıyamaz. Konuşanın Necla olabileceğini düşünür. Necla'nın kendisini yemeğe davet etmesinden korkmaktadır çünkü o gün Güner'le buluşmak üzere sözleşmiştir. Bu nedenle telefondaki kadına Sami'nin dışarı çıktığını söyler. Kadın, Sami'nin nereye gittiğini sorarak konuşmayı sürdürür. Sami önce dairede olabileceğini, ardından yemek yemeye gitmiş olabileceğini ileri sürer. Ancak saat henüz on birdir. Kadın, bir memurun o saatte yemeğe gitmesinin inandırıcı olmadığını söyleyerek onu sıkıştırır. Sonunda Sami hakkında ağır sözler söyleyip telefonu kapatır. Sami, yalanının anlaşıldığını düşünür. Ancak arayanın kim olduğundan hâlâ emin değildir. Bu karışıklığı müzik derslerinde bile sesleri ayırt edememesine bağlar.

Necla ile Sevim'in karıştırılması Telefon yeniden çaldığında Sami aynı kadınla konuştuğunu düşünür. Yine kendisinin dışarıda olduğunu söylemeye çalışır. Bu kez karşısındaki kişi Sami'nin sesini tanıdığını söyleyince işler değişir. Sami, arayanın Necla olduğuna karar vererek özür dilemeye başlar. Kadın öfkeyle telefonu kapatınca Sami, onun aslında Sevim olduğunu düşünür. Bu kez Sevim'i kaybetmekten korkar. Çünkü Sevim'i diğer kadınlardan daha çok sevdiğine inanmaktadır. Bir sonraki aramada da konuşanın Sevim olduğunu varsayar. Yanlışlıkla Necla'nın adını söylediği için özür diler ve Necla'yı önemsiz biri olarak tanıtmaya çalışır. Ancak telefondaki kişi gerçekten Necla'dır. Sami'nin kendisi hakkında küçümseyici sözler söylediğini duyunca daha da öfkelenir. Böylece Sami, durumu düzeltmeye çalışırken ikinci kez hata yapar.

Karısının araması ve elektrik borcu Tam telefonlardan kurtulduğunu düşünürken yeni bir arama gelir. Bu kez karşısındaki kişinin Sevim olduğuna kanaat getirir. Necla'yla bütün ilişkisini kestiğini söyleyerek kendisini savunmaya başlar. Fakat bu kez arayan, Sami'nin karısıdır. Kadın, eve elektrik idaresinden görevlilerin geldiğini ve ödenmeyen borç nedeniyle elektriği kestiklerini haber vermek için aramıştır. Kocasının Necla ve Sevim adlı kadınlardan söz ettiğini duyunca çılgına döner. Sami, onların dairede çalışan ve kendisini telefonla işleten kadınlar olduğunu ileri sürer. Sesleri ayırt edemediği için yanlış anladığını söyleyerek durumu açıklamaya çalışır. Ayrıca elektrik borcunu bir telefonla çözeceğini vaat eder. Fakat karısı bu açıklamalara inanmaz. Parasını başka kadınlarla harcadığını düşünerek annesinin evine gideceğini söyleyerek telefonu kapatır.

Leyla ve Güner'in de ilişkiyi bitirmesi Sami'nin telefonu yeniden çalar; aramada kadını yeniden Sevim sanır. Necla'yı artık hayatından çıkardığını, yalnızca Sevim'i sevdiğini anlatır. Ancak konuşma ilerleyince arayanın Leyla olduğunu fark eder. Hemen hastalandığını ve bu nedenle onunla buluşmadığını söyleyerek anında bir bahane üretir. Elbette Leyla bu açıklamaya inanmaz ve ilişkiyi bitirme kararı alır. Sami, bir süre sonra başka bir aramayı cevapladığında bu kez kesinlikle Sevim'le konuştuğuna inanır. Birlikte Bebek Gazinosu'nda geçirdikleri geceyi romantik sözlerle hatırlatır. Ancak telefondaki kadın bu kez de Güner'dir. Güner, Sami'yle yemeğe gelemeyeceğini söylemek için aramıştır. Sami'nin Sevim'le de görüştüğünü öğrenince bir daha onunla buluşmayacağını belirtir. Sami, kadınları tek tek kaybetmesine rağmen her seferinde bunun kendisi için iyi olduğunu düşünerek avunmaya çalışır.

Suçun kulağa atılması Görüştüğü kadınların hepsini teker teker kaybeden Sami yaşadığı bütün felaketlerin nedenini sesleri ayırt edemeyen kulağına bağlar. Oysa asıl sorun kulağı değil, aynı anda birçok kadınla ilişki yürütmesi ve bunu yalanlarla gizlemeye çalışmasıdır. Öykünün sonunda bütün kadınları kaybeden Sami, o gece Güner ile yemekte harcayacağı parayı elektrik borcunu ödemek için kullanmaya karar verir.

Temalar

Yalan ve Aldatma Sami'nin birden fazla kadınla ilişkisini birbirinden gizlemeye çalışması öykünün temel çatışmasını oluşturur. Telefonda yaptığı her konuşma, söylediği başka bir yalanı ortaya çıkarır. Yalanların birbirini doğurması ve sonunda kişinin kendi sözleriyle açığa çıkması mizahi bir biçimde anlatılmaktadır.

Manipülasyon Sami, yaşadıklarının gerçek nedeninin kendi davranışları olduğunu kabul etmek yerine sürekli kulağını ve telefonları suçlayarak çevresini manipüle eder. "Ah, bu kulak!" diyerek sorumluluğu kendi üzerinden atmaya çalışır; hatasını kabul etmez.

SAYGI DİYE BİR ŞEY VARDIR

Kişiler

Genç Kız Telefon kulübesinde sevgiliyle uzun uzun konuşan bir genç kızdır. Dışarıda bekleyen insanları önemsemeden özel hayatından, kıyafetlerinden ve hafta sonu planlarından söz eder. Kuyruktakilerin tepkilerine rağmen konuşmasını yatak odası özelinde gibi sürdürür. Dinleyenler kızın saygısız olduğunu düşünür.

Yaşlı Bay Genç kızın telefonu gereksiz yere meşgul ettiğini söyleyerek onu saygısızlıkla suçlayan kişidir. Ancak sıra kendisine geldiğinde arkadaşı Seyfi ile aynı şekilde uzun ve gereksiz bir konuşmaya dalar. Başkalarında eleştirdiği davranışı kendisinin de yapması öyküdeki mizahın temelini oluşturur.

Genç memur Telefon sırası bekleyenlerden biridir. İşine geç kaldığı için acele etmesine rağmen yaşlıca Bay'ın uzun konuşmasının bitmesini beklemek zorunda kalır.

Öykü

Telefon kulübesi kuyruğu Bir telefon kulübesinin önünde sekiz on kişi sıra bekler. Kulübenin içindeki genç kız ise dışarıdaki kalabalığı önemsemeden samimi tonda bir telefon görüşmesi yapmaktadır. Konuştuğu kişiye ablasının evinde bulunduğunu, evde kimsenin olmadığını ve banyodan yeni çıktığını anlatır. Divanda uzandığını, sıcak havadan bunaldığını ve dinlenmek istediğini söyler. Karşısındaki kişiyle şakalaşır, onun ne yaptığını tahmin etmeye çalışır. Konuşması özel hayatına ilişkin ayrıntılarla uzayıp gider. Sıradakilerden orta yaşlı bir adam sabırsızlanmaya başlar. Elindeki madeni parayı kulübenin camına vurarak genç kıza işlerinin acele olduğunu hatırlatır. Ancak genç kız bu uyarıyı dikkate almaz.

Konuşmanın uzaması ve bekleyenlerin tepkisi Kuyrukta telefonda görüşmek için bekleyen yaşlı adam, genç kızın davranışını beğenmez ve saygısızlık olarak değerlendirir. Telefon kulübesini kendi yatak odası gibi kullandığını söyleyerek kuyruktakilere kızışıkâyet eder. Bu sırada genç kız konuştuğu kişiye izlediği bir filmdeki dans sahnelerini anlatır. Ardından yeni diktirdiği kıyafetlere geçer. Eteğinin biçimini ve ayrıntılarını uzun uzun tarif eder. Akşam buluşmayı önerir, hafta sonu için plan yapar. Konuşma gülüşmeler ve öpücük sesleriyle devam eder. Sonunda telefonu kapatıp kulübeden çıkar. Uzun görüşme nedeniyle terlemiş, yüzü kızarmıştır. Yerine, kuyrukta sabırsızlanan ve başkalarına saygı göstermesi gerektiğini söyleyen bir adam girer. Sıradakiler onun acele işi olduğunu düşündükleri için görüşmesini kısa tutmasını bekler.

Apti'nin Seyfi'yi araması Kulübeye giren adam, telefon makinesine para atar ancak aradığı kişiye ulaşamaz. Makinenin parayı almasına öfkelenerek yeniden para koyar. İkinci denemesinde Seyfi adlı tanıdığıyla görüşmeyi başarır. Onu iş yerine telefon bağlatabildiği için tebrik eder. Telefon bağlatmanın kolay olmadığını, Seyfi'nin bir tanıdık aracılığıyla bu işi hallettiğini öğrenir. Önce telefonun Bakırköy'deki bir adrese bağlandığını, sonra iş yerine nakledildiğini konuşurlar. Apti, telefonun iş hayatı için ne kadar önemli olduğunu uzun uzun anlatır. Seyfi'ye telefonlara bakacak genç ve güzel bir kadın çalıştırmasını bile önerir. Ardından telefonla gereksiz konuşmalar yapan insanlardan şikâyet etmeye başlar. Böyle kişilerin başkalarının zamanını çaldığını, bir iş adamının vaktinin çok değerli olduğunu söyler.

Genç memurun uyarısı Sırada bulunan genç bir memurun ivedilikle müdürünü arayıp işe geç kalacağını bildirmesi gerekir. Beklemekten sıkılan memur, kulübenin kapısını biraz aralayarak görüşmenin bitmesini talep eder. Apti bu müdahaleye çok öfkelenir. Telefonla özel bir konuşma yaptığını, kulübenin kapısının da bu nedenle bulunduğunu söyleyerek genci azarlar. Saygı gösterilmesi gerektiğini hatırlatır ve kapıyı sıkıca kapatır. Ardından Seyfi'yle konuşmaya devam eder. Kahve ve şeker sıkıntısından, çocukların beslenmesinden ve yaz tatilinden söz eder. Bir konudan diğerine geçerek görüşmesini daha da uzatır. Üstelik Seyfi'ye, uzun konuşan insanların telefonlarını yüzlerine kapatması gerektiğini öğütler.

Saygısızlık suçlaması Telefonda kendi sırasını sonuna kadar kullanan Apti, Seyfi'yle konuşurken birden hat kesilir. Önce karşısındaki kişinin sesini duymadığını düşünür. Tekrar tekrar seslenir ancak cevap alamaz. Sonunda Seyfi'nin telefonu kapattığını anlar. Onun kendisine karşı saygısızlık yaptığını düşünerek öfkelenir. Bir iş adamının zamanının değerli olduğunu söyleyen Seyfi'nin kendisini dinlemeden görüşmeyi bitirmesine kızar. Telefonu sertçe yerine koyar ve kulübeden çıkar. Dışarıda bekleyenlere de öfkeyle çıkışır. Önemli bir görüşme yaptığını, ancak insanların kendisini rahat bırakmadığını söyler. Eski zamanların terbiyesini ve olgunluğunu özlediğini belirterek çevresindekileri

suçlar. Öykü, başkasının uzun telefon görüşmesini eleştiren Apti'nin aynı davranışı yapmasına rağmen kendisini haklı görmesiyle sona erer.

Temalar

Toplumsal Davranışlar ve İkiyüzlülük Öyküde insanların başkalarında eleştirdikleri davranışları kendilerinin de yapabilmeleri mizahi bir biçimde anlatılır. Yaşlıca Bay, genç kızın telefonu uzun süre meşgul etmesini saygısızlık olarak görürken, sıra kendisine geldiğinde aynı şekilde uzun ve gereksiz bir konuşma yapar.

Üstelik kendisini bekleyenleri suçlaması, kişinin kendi davranışını sorgulamadan başkalarını eleştirmesindeki çelişkiyi ortaya koymaktadır.

ÜNLÜ BİR FABRİKATÖR

Kişiler

Nail İşbilir Kendisini başarılı ve önemli bir fabrikatör olarak tanıtan, siyasi söylemleri de kullanarak yükselişini büyük bir kalkınma örneği gibi gösteren kişidir. Gerçekte Avrupa'dan getirdiği çivit tozunu küçük paketlere doldurmakta ve tek başına çalışmaktadır.

Nermin Temizel Nail'in fabrikatör olduğunu öğrenince ondan etkilenen ve fabrikasında çalışmayı düşünen genç kadındır. Cilve yaparak Nail'in fabrikasında iş bulacağını düşünür, lakin fabrikanın gerçekte basit bir mekan olduğunu öğrenince Nail'e bakışı değişir.

Öykü

Lokantada yapılan muhabbet Nail ve Nermin bir lokantada yemek yerler. Yemek sırasında Nail, ülkenin sanayileşmesinden ve partisinin kalkınmaya yaptığı katkılardan söz eder. Konuşmasında sanayinin geliştiğini, ülkenin parlak bir geleceğe ilerlediğini anlatan gösterişli ifadeler kullanır. Ancak bir yandan balık yediği için boğazına kılçık takılır ve öksürmeye başlar. Nermin, onun yemek sırasında bile siyasi nutuk vermesine takılır. Ardından kadehini kaldırarak kalkınma üzerine söyledikleriyle alay eder. Nail, Nermin'in ilgisini çekmek için pahalı çakmağını gösterir. Çakmağın rüzgarda ve yağmurda bile çalıştığını anlatır. Bir süre sonra yeniden ülkenin gelişmesinden söz etmeye başlar. Kendisinin de bu kalkınmanın örneklerinden biri olduğunu ileri sürer. Üç yıl önce hiçbir mal varlığı yokken şimdi bir fabrikatör olduğunu söyleyerek Nermin'e kendini över.

Nermin'in fabrikayı görmek istemesi Nermin fabrikayı merak ettiği için Nail onu davet eder. Günde iki bin paket mal çıkan fabrikayı Nermin kendi gözleriyle görmek ister. Ertesi gün adrese doğru gider, fabrikayı bulamayınca da çevredekilere sorar. Sorduğu kişi de bilmeyince şaşırır. Derken Nail kümesi andıran bir yerden başını uzatır ve Nermin'i karşılar. Nermin paketleri görmek isteyince de Nail'in sır gibi işi belli olur. Çivit paketleyen Nail, Nermin'in ilgi alanından bir anda çıkar.

Hayallerin küçümsenmesi Nermin gördüklerinden sonra hayal kırıklığına uğrar. Ancak Nail, onun düşüncelerini fark etmez. Küçük üretim yerini ülkenin en modern fabrikalarından biri olarak tanıtmaya başlar. Çivit mavisini ülkenin geleceğiyle ilişkilendirerek abartılı bir konuşma yapar. Nermin artık bu sözleri dinlemek istemez. Nail'in çivitleri ve kalkınma nutukları hakkında öfkeyle konuşarak oradan uzaklaşır.

Temalar

Sanayileşme Eleştirisi Nail'in küçücük üretim yerini büyük bir fabrika, ithal ettiği ürünü paketlemesini ise önemli bir sanayi faaliyeti gibi sunması üzerinden kalkınma söylemi hicvedilmektedir. "Nurlu ufuklar" ve "görülmemiş kalkınmalar" gibi büyük sözlerle ortaya çıkan gerçek arasındaki uçurum, ekonomik gelişmenin yalnızca söylem ve gösteriş üzerinden sunulmasını eleştirir.

Gösteriş ve Statü Nail için "fabrikatör" unvanı yaptığı işin niteliğinden daha önemlidir. Kartviziti, yabancı çakmağı ve abartılı anlatımıyla kendisine olduğundan büyük bir toplumsal konum yaratmaya çalışması, statü ve gösteriş merakını yansıtır.

SUS TERBİYESİZ

Kişiler

Süheyla Çokbilir Birçok yardım ve toplum kuruluşunda görev alan, kendisini aydın ve etkin bir kadın olarak gören Sevimer'in annesidir. Söylediği ilkelerle günlük davranışları arasında belirgin bir çelişki vardır. Bindiği otobüste bile bilet parasını ödememek için diretir.

Sevimer Süheyla'nın küçük oğludur. Annesinin kendi yaşına ilişkin söylediği çelişkili açıklamaları anlamakta zorlanır.

Başöğretmen Sevimer'in okula kaydı sırasında nüfus cüzdanındaki yaşı esas alan kişidir. Süheyla'nın unvanlarından ve bağlantılarından yararlanma girişimleri karşısında başlangıçta kuralları savunur.

Öykü

Okul kaydı hazırlığı Süheyla, çeşitli yardım ve kadın derneklerinde başkanlık yapan, toplum içinde tanınmaya önem veren bir kadındır. Yeni bir derneğin kuruluşuyla da ilgilenir. Okul ve Aile Birliği'nde görev alabilmek için de çocuğunu ilkokula yazdırması gerektiğini düşünür. Bu nedenle Sevimer'in okula başlamasını yalnızca eğitimle ilgili bir konu olarak görmez. Okul sayesinde kendisine yeni sosyal olanaklar açılacağına inanır. Çocuğuyla sokağa çıkmaktan hoşlanmadığı için hizmetçiye onu hızla hazırlamasını söyler. Sevimer oyundan çağrılır, yüzü temizlenir ve sokak kıyafetleri giydirilir. Süheyla, çocuğun evden uzakta eğitim görmesinin kişiliğini geliştireceğini savunur. Daha önce verdiği konferanslarda da bu düşünceyi sık sık dile getirir. Bu nedenle yakın bir okul yerine daha uzaktaki bir okula gitmeye karar verir.

Otobüste yaştın küçülmesi Süheyla ile Sevimer otobüse biner. Şanslarına da oturacak yer bulurlar. Biletçi yanlarına geldiğinde, Süheyla yalnızca kendisi için bilet almak ister. Biletçi, çocuğa da bilet kesmesi gerektiğini söyleyince aralarında anlaşmazlık başlar. Görevli, beş yaşından büyük çocuklardan ücret alındığını açıklar. Bunun üzerine Süheyla da Sevimer'in henüz beş yaşında olduğunu ileri sürer. Biletçi çocuğun daha büyük görüldüğünü söyleyince inatlaşma sürer. Süheyla, kendisine böyle sorular sorulmasını saygısızlık olarak değerlendirir ve görevliyi susturmaya çalışır. Biletçi, Süheyla'nın ücret ödemeyeceğini anlayınca ısrarını bırakır. Anne ve çocuk otobüsten indirmek için otobüsün ikaz lambasına basacaktır ki Süheyla çoktan istediği konuma gelmiştir.

Okula yaştın büyümesi Süheyla, okulda başöğretmenin karşısına çıkar ve kayıt için gerekli belgeleri verir. Başöğretmen nüfus cüzdanını inceleyerek çocuğun kaç yaşında olduğunu sorar. Süheyla bu kez Sevimer'in yedi yaşında olduğunu söyler. Sevimer, otobüste annesinin kendisini beş yaşında tanıttığını hatırlayarak şaşırır. Annesine otobüs olayını söyleyince Süheyla çocuğu susturur ve sinirlenir. Başöğretmen nüfus cüzdanına bakarak Sevimer'in henüz altı yaşında olduğunu açıklar. Okula yalnızca yedi yaşındaki çocukların alınabileceğini belirtir. Süheyla, çocuğun yaşını çok iyi bildiğini iddia eder. Ancak başöğretmen kimlikteki yaştın altı olması nedeniyle kaydı gerçekleştiremez.

Tanıdıkların kullanılması Süheyla, başöğretmeni ikna edemeyince sahip olduğu unvanları sıralamaya başlar. Çeşitli vakıf ve kuruluşlarında görev yaptığını, önemli kişilerle tanıştığını söyler. Ardından kocasının avukat olduğunu da söyleyerek hocayı etkilemeye çalışır. Başöğretmen ise her açıklamasına rağmen yaş koşulunun değişmeyeceğini belirtir. Bunların hiçbirini işe yaramayınca siyasi çevrelerle olan bağlantılarından söz eder. Bu açıklamalar üzerine başöğretmenin tavrı yumuşamaya başlar. Yedi yaşındaki çocukların kayıtları tamamlandıktan sonra yer kalırsa altı yaşındakiler arasından seçim yapılabileceğini söyler.

Yaş karmaşası Siyasi söylemlerden sonra başöğretmenin tavrı yumuşar ve Sevimer aday olarak kayda alınır. Dönüşte tekrar otobüse binerler. Okuldaki kayıta duyduklarından sonra Sevimer artık yedi yaşında olduğuna inanarak kendisine de otobüs bileti alınmasını ister. Süheyla çocuğu bu kez de "Sus, terbiyesiz!" diyerek susturur. Çocuğu azarlayıp çimdikler ve büyüklerin işine karışmamasını söyler. Sevimer, neden otobüste beş, okulda yedi, nüfus cüzdanında ise altı yaşında olduğunu anlayamaz. Öykü, çocuğun yetişkinlerin çıkarlarına göre değişen açıklamalar karşısındaki şaşkınlığıyla sona erer.

Temalar

İkiyüzlülük ve Çıkarıcılık Süheyla çocuk eğitimi, kişilik gelişimi ve insan hakları gibi konularda toplumsal görevler üstlenmesine rağmen kendi çıkarı söz konusu olduğunda savunduğu ilkeleri kolayca değiştirmektedir. Çocuğunu otobüste beş, okulda yedi yaşında göstermesi ve kayıt için unvanlarını kullanması, sözde aydınlık ile davranış arasındaki çelişkiyi ortaya koymaktadır.

BABAM SANDALCI HAMİT

Kişiler

Sandalcı Hamit Anlatıcının babasıdır. Elli yaşına kadar evlenmediği için çevresindekiler ona “Sultan Hamit” lakabını takmıştır. Okuma bilmediği halde gazeteye ve şiire meraklı görünmeye çalışan, kendi küçük dünyasında önemli bir kişi havası taşıyan biridir.

Anlatıcı Sandalcı Hamit’in tek oğludur. Babasının davranışlarını çocukluk anıları üzerinden mizahi ve yer yer ironik bir dille anlatır.

Öykü

Sandalcı Hamit’in tanıtılması Anlatıcı, babasının padişah olmadığını ancak namuslu bir adam olduğunu söyleyerek öyküye başlar. Babası Hamit, elli yaşına kadar evlenmemiştir. Uzun yıllar bekâr yaşadığı için çevresindekiler ona Sultan Hamit adını takmıştır. Bu lakap, yalnızca bekârlığıyla ilgili değildir. İnsanlar aynı zamanda dönemin padişahı Abdülhamit’le benzerlik kurarak onunla alay ederler. Anlatıcı, babasının elli yaşında evlendiğini ve kendisinin onun tek oğlu olduğunu belirtir.

Haberleri gazeteden öğrenmesi Sandalcı Hamit okuma bilmediği için olan biten haberleri gazeteden öğrenir. Bu yüzden de yanında oğluna okutmak üzere hep bir gazete taşır. Anlatıcı nereyi okuması gerektiğini tam anlamadığı için bir sütundaki satırdan diğerine geçerek birbirinden ilgisiz haberleri art arda birleştirir. Babası ise okunanları büyük bir dikkatle dinler. Anlamalı bir bütün oluşturmayan haberlerden önemli sonuçlar çıkarmaya çalışır. Zaman zaman kaşlarını çatarak dünyada ne kadar çok olay yaşandığını söyler. Oğlu ne okuduğunu tam olarak anlamasa da, gazeteyi takip eden bilgili bir insan gibi davranmaktan memnundur.

Geçmişten bugüne eleştiri Sandalcı Hamit şiire, hesap yapmaya, kahve ve sigaraya da düşkündür. Anlatıcı bütün bu sıradan özellikleri “Büyük adamdı”, “Zevk sahibiydi”, “Temiz adamdı” gibi övgülerle aktararak babasının kişiliğini mizahi biçimde büyütür. Öykünün sonunda geçmişte babasının temizliğini anlatırken sözü bugünün kirlenen çevresine getirir.

Temalar

Geçmişe özlem Anlatıcı babasının sıradan alışkanlıklarını sevgiyle ve abartılı övgülerle anlatır. Sandalcı Hamit’in gazete merakı, şiir söylemesi, hesapları ve evdeki davranışları üzerinden hem gülünç hem sıcak bir baba portresi oluşturulur. Öykünün sonunda geçmişe duyulan özlem farklı karşılaştırmalarla da pekiştirilir.

RADYONUN ANKARASI

Kişiler

Anlatıcı Mısır, kestane ve eski çizme satarak geçimini sağlayan, saz çalmayı bilen yoksul ama becerikli bir adamdır. Elinden her iş gelir, radyo tamirciliği dahi yapar.

Piç Hasan Hırsızlık, gasp gibi işlere karışarak kısa sürede para kazanmaya odaklı arsız kişidir. Rebeka’ya düşkündür.

Rebeka Piç Hasan’la yaşayan kadındır. Bir kızı vardır. Kolları altın doludur. Karakolla başı dertte olsa da övünmeyi seven bir tiptir. Yeni radyosunda Ankara istasyonunu bile bulacak teknolojiyi bilmez.

Öykü

Geçim derdi Anlatıcı, Karabaş’ta Dayı Yani’nin kahvesinin önüne mangal kurarak mısır satarak geçimini sağlar. Kış geldiğinde ise aynı yerde bu sefer de kestane kavurup satar. Bunun dışında eskimiş çizmeleri toplar, uygun olanları eşleştirerek pazarlara satmaya gider. Kazandığı paralarla eşinin dişini yaptırdığını aktarır. Ayrıca saz çalmayı çok sever. Karısı da sazına özen gösterir, onu korumak için özel bir torba diker. Anlatıcı, geçimini sağlamak için sürekli farklı işler yapmak zorunda kaldığı halde bu becerileriyle övünür.

Piç Hasan’ın lakabı Önceleri Arab’ın kahvesinde ocakçılık yapan Hasan, zaman zaman anlatıcıdan mısır alır ve ödeme yapmaz. Bu huyu zamanla hırsızlığa doğru ilerler, akli kurnazlığa çalışır. Kurban Bayramı öncesinde sokaktan geçirilen koyun sürülerinden koç çalar. Bir defasında çaldığı koçu

Rebeka'nın bahçesine bırakır. Hayvanın bağırması üzerine olay duyulur ve polisler Hasan'ı yakalar. Buna rağmen Hasan hırsızlık yapmaktan vazgeçmez. Çaldığı hayvanları satarak para biriktirir. Daha sonra yasa dışı uyuşturucu ticaretine girer. Akli hinliğe iyi çalıştığı için lakabı Piç Hasan olur. Kısa sürede önemli miktarda para kazanıp zengin olur. Hatta kimsede yokken ilk Piç Hasan, Rebeka'nın evine büyük bir radyo alıp getirir.

Radyonun mahalledeki etkisi Rebeka ve küçük kızı radyoyu açarak müzik dinlerken mahalleli de onların evinin önüne doluşup bakmaya gelir. Kullanımını tam bilmedikleri için cihazın ayarını yapmak kolay değildir. Düğmeleri çevirdikçe farklı sesler ve cızırtılar gelir. Bir süre sonra radyonun Ankara yayını almadığı söylentisi yayılır. Anlatıcı da saz akort edebildiğini düşünerek hemen bunu fırsata çevirip radyonun frekansını ayarlayabileceğini söyler. Her ne kadar Rebeka Ankara'nın çekmemesini bir eksiklik olarak görmese de radyo ayarlanması söz konusu olur.

Yeni mesleğin doğuşu Anlatıcı Ankara yayını bulur. Bu olay mahallede de duyulunca kendisine radyo tamircisi gözüyle bakılmaya başlanır. Anlatıcı da bu ilgiyi yeni bir kazanç fırsatına dönüştürür. Mısır ve kestane satmayı, eski çizmelerle uğraşmayı bırakır. Tesadüfen bulduğu Ankara yayını sonrasında kendisini radyo tamircisi olarak ilan eder.

Temalar

Yoksulluk ve Geçim Mücadelesi Anlatıcının mısır, kestane ve eski çizme satarak sürekli yeni geçim yolları araması, alt sınıftaki insanların ekonomik mücadelesini göstermektedir. Daha kazançlı bir fırsat ortaya çıktığında hemen radyo tamirciliğine yönelmesi de bu yaşam mücadelesinin sonucudur.

ÇİFTE BAHİS

Kişiler

Anlatıcı Şans oyunlarına ve özellikle at yarışlarına tutkuyla bağlıdır. Sürekli kaybetmesine rağmen bir gün öğrendiği bilgiler sayesinde kazanacağına inanır.

Nuri Atbilen At yarışlarının “profesörü” olarak görülen, atlarla ilgili ayrıntılı bilgiler veren ve tüyo satan kişidir. Kendinden son derece emin görünmesine rağmen tahminlerinde başarısız olur.

Öykü

Anlatıcının yarış tutkusu Anlatıcı, biletlerden para kazanmaya karşı büyük bir tutkusu olduğunu anlatır. Bir bilet satın aldığı anda henüz sonuç açıklanmamış olsa bile büyük ödülü kazanacak kadar sevinir. Hatta Millî Piyango'ya bile para yatırır. Ancak önemli miktarda bilet almasına rağmen küçük bir ödül bile kazanamaz. Bunun üzerine at yarışlarına yönelir. At yarışlarının yalnızca şansa dayanmadığını, bilgi ve deneyimle kazanıldığını düşünür. Jokeylerle tanışır, at sahiplerine yemekler ısmarlar ve kendisine yarış tahmini veren kişilere para öder. Bütün bu harcamalara rağmen kazanç sağlayamaz. Sahip olduğu mal varlığı giderek azalınca gerçek bir yarış uzmanı aramaya karar verir.

Yarış uzmanıyla tanışma Bir arkadaşı aracılığıyla Nuri Atbilen ile tanışır. Her at hakkında derinlemesine bilgi sahibi olduğunu söyleyen Nuri Atbilen, hileli yarışları ve doping uygulamalarını bile belirleyebildiğini ileri sürer. Bir cumartesi günü birlikte Veliefendi Hipodromu'na giderler. Atbilen çifte bahis için altı ve üç numaralı atları önerir. Anlatıcı sıralamayı karıştırarak üç ve altı şeklinde bilet alır. İlk koşuda Atbilen'in şans vermediği Kösem Sultan kazanır ve anlatıcının yanlışlıkla aldığı biletin ilk ayağı tutar.

Rastgele kazanç İkinci yarışta Atbilen'in hiç şans vermediği Ahu beklenmedik biçimde öne doğru ilerler. Biletin değerlendirilmesinden korkan Atbilen, anlatıcının biletini on bin liraya satın alır. Ancak Ahu son bölümde gerileyerek yarışı kaybeder. Böylece anlatıcı yarıştan değil, yanlış aldığı bileti sözde uzmana satarak para kazanır. Atbilen'in itibarı ise yok olur ve sonunda küçük paralar karşılığında tüyo vermeye başlar.

Temalar

Şans ve Kumar Öykü, at yarışlarında kesin bilgiye sahip olduğunu iddia eden insanların yanılabileceğini Nuri Atbilen üzerinden hicvetmektedir. Bilimsel açıklamalarla tahmin yapan uzman başarısız olurken, anlatıcı yanlış oynadığı bilet sayesinde para kazanır. Böylece kumarda bilgi ve uzmanlık görüntüsünün ardındaki şans unsuru ortaya konmaktadır.

KARAKOLUN ÖNÜNDE DUR

Kişiler

Ahmet Korkusuz Küçük bir reklam bürosu işleten ve işleri kötü giden kişidir. Necmi'nin getirdiği esrarı merak ederek kullanır ve etkisi altında çevresini olduğundan farklı algılamaya başlar.

Necmi Turneye çıkmadığı zamanlarda Ahmet'in yanında çalışan tiyatrocudur. Ahmet'e esrar getirir ve birlikte kullanırlar.

Şişman adam Dolmuşa binen sıradan bir yolcudur.

Öykü

Atölyedeki işsizlik Ahmet Korkusuz, bir hanın tavan arasını reklam bürosu ve atölye olarak kullanır. Karabiber kutuları, kürdan paketleri ve çeşitli yiyecek etiketleri için çizimler yaparak geçinir. Tiyatro oyuncusu olan arkadaşı Necmi de turneye çıkmadığı zamanlarda onun adına sipariş toplar. Fakat son zamanlarda piyasa durgundur; kimseden sipariş de iş de gelmez. Necmi tiyatrocusu olduğu için durgunluğu sorun etmediğini fakat Ahmet için endişe ettiğini söyler. İki arkadaş, işsizlik nedeniyle artık meyhanelere gidip içki içecek para bile bulamadıklarını konuşurlar.

Necmi'nin esrar vermesi Necmi, cebinden küçük bir kâğıda sarılmış madde çıkarır. Çıkan maddenin ne olduğunu anlamayan Ahmet, daha önce kullanmadığı bu maddeyi merak eder. Necmi, esrarı tütünle karıştırarak bir sigara hazırlar ve yakar. Önce kendisi birkaç nefes çeker, ardından sigarayı Ahmet'e uzatır. İki arkadaş sigarayı sırayla kullanır. Bir süre sonra Ahmet çevresini farklı algılamaya başlar. Ahmet odanın büyüdüğünü, kendisinin küçüldüğünü düşünürken, Necmi kendisini Paris'te büyük bir aktör gibi hayal eder.

Yakalanma korkusu Dışarı çıktıklarında karşı kaldırım onlara kilometrelerce uzaktaymış gibi görünür. Dolmuşa bindiklerinde yanlarındaki şişman adamdan da şüphelenirler. Dolmuş Tarlabası'na doğru ilerlerken şişman yolcu şoföre seslenerek karakolun önünde durmasını ister. Bu sözleri duyan Ahmet ve Necmi, adamın kendilerini karakola götürceğini sanır. Telaştan adamın sadece ineceği yeri söylediğini düşünemezler.

Karakol durağındaki endişe Şişman adam, şoförün istediği yerde durmaması üzerine yeniden sesini yükseltir. Ahmet, Necmi'ye elindeki maddeyi dışarı atması için ısrar eder. Adam şoföre "Karakolun önünde dur" deyince yakalandıklarını sanarak daha da paniğe kapılırlar. Oysa adam yalnızca karakol durağında inmek isteyen sıradan bir yolcudur. Adam durakta iner ve gider.

Temalar

Uyuşturucunun zararları Ahmet ve Necmi'nin esrar kullandıktan sonra mekânı, insanları ve olayları gerçek dışı biçimde algılamaları öykünün temelini oluşturur. Sıradan bir yolculuğun yakalanma korkusuna dönüşmesi, uyuşturucunun insanın düşünme ve algılama yetisini bozması üzerinden mizahi ancak eleştirel biçimde anlatılmaktadır.

KAZAK DEĞİL APARTMAN

Kişiler

Necati Bir basımevinde çalışan, aldığı pahalı kazağın aslında kendisine para kazandırdığına inanarak sürekli hesap yapan kişidir. Meyhanede kendi kendine ve garson Vehbi'ye bu hesabı uzun uzun anlatır. Vehbi'yle öğüt verici şekilde konuşur.

Vehbi Meyhanenin garsonudur. Müşterilerin bitmek bilmeyen konuşmalarını dinlemek zorunda kalan çalışandır.

Öykü

Pahalı kazağın alınması Necati yüz yetmiş beş liraya aldığı kazağın pahalı olduğunu düşünürken kendisini bu alışverişin aslında çok kârlı olduğuna inandırmaya çalışır. Kazağın göğsündeki kilim desenlerini ve çam ağacı motiflerini çok beğenir. Fakat ödediği parayı düşününce kendisini rahatsız hisseder. Arkadaşlarının bu kadar pahalı bir kazak aldığı için onunla alay edeceklerini tahmin eder.

Kendi kendine, yıllarca vitrindeki güzel kıyafetleri yalnızca seyredebildiğini, artık böyle bir kazak almasının doğal olduğunu söyleyerek kendisini rahatlatmaya çalışır.

Kazaktan muhasebe tutulması Necati, satın aldığı kazağın aslında gereksiz bir harcama olmadığını kanıtlamak için hesap yapmaya başlar. Eğer uzun süre çıkarmadan giyerse daha az gömlek yıkatacağını, kravat kullanmayacağını ve böylece yaptığı masrafı kısa zamanda çıkaracağını hesaplar. Bu hesaba göre kazak altı ayda kendi parasını çıkaracaktır. Necati, bu sonucu bulunca sevinir. Garson Vehbi'den yeniden rakı ve pilaki ister. Tasarruf edeceğini düşündüğü parayı sanki şimdiden kazanmış gibi harcamaya başlar.

Vehbi'nin meşguliyeti Necati, meyhanedeki diğer müşterileri gözlemlerken Vehbi'nin sürekli uzun konuşmalara maruz kaldığını fark eder. Müşterilerden biri ona balığın nasıl pişirilmesi gerektiğini ayrıntılarıyla anlatmakta iken başka biri ise kaynanasından ve baldızından söz eder. Necati, garsonun bütün bu konuşmaları dinlemek zorunda bırakılmasına kızarak onu bu konuşmalardan kurtarmak amacıyla sürekli yanına çağırır. Her çağırdığında bir şey istediği için bir süre sonra midesi rahatsız olmaya başlar.

Necati'nin kazak muhabbeti Dükkândaki müşterilerin Vehbi'yi gereksiz konuşmalarla oyalamasını eleştirirken kendisi de aynısını yapar. Aldığı kazağın ne kadar kaliteli olduğunu, boynunu nasıl sıcak tuttuğunu ve uzun süre giyilebileceğini anlatır. Basımevinde çalıştığı için beyaz gömleklerin kısa sürede kirlendiğini; bu nedenle de koyu renkli kazağın kendisi için daha uygun olduğunu savunur. Üstelik kazağı bir ay değil, gerekirse iki veya üç ay çıkarmadan giyebileceğini belirtir. Hatta bir süre sonra sohbet, kazağın artık yalnızca bir giysi değil, para kazandıran bir yatırım aracı olarak görülmesiyle devam eder. Onu bazen bankaya, bazen apartmana benzetir. Öykü, pahalı kazağın masrafını çıkardığını kanıtlamaya çalışan Necati'nin hem gereksiz harcamalar yapması hem de eleştirdiği müşterilere dönüşmesiyle sona erer.

Temalar

Geçim sıkıntısı Necati'nin tek bir kazağı verdiği parayı gömlek, çamaşır ve kravat masraflarından yapacağı hayali tasarruflarla açıklamaya çalışması ekonomik sıkıntısını göstermektedir.

AYAKKABILAR

Kişiler

Hamdi Yılmaz "Sahipsiz Yavruları Kurtarma ve Koruma Derneği" başkanıdır. Kimsesiz çocuklar adına etkinlikler düzenlerken asıl ilgisinin siyaset, gösteriş ve kendi konumu olduğu anlaşılır.

Zahide Yılmaz Hamdi'nin karısıdır. Kocasının siyasal beklentilerini ve davranışlarındaki çelişkileri açıkça dile getirir.

Enver Telçeken Mühendistir ve aileyle birlikte balodan dönmektedir. Hamdi'nin sözlerindeki çelişkileri alaycı sözlerle açıklar.

Sokak çocukları Vapurun kanepelerinin altında gizlenen sahipsiz çocuklardır. Derneğin yardım etmeyi amaçladığı çocukların gerçek yaşam koşullarını temsil ederler.

Öykü

Sahipsiz yavruları kurtarma derneği balosu Hamdi Yılmaz ailesi ve arkadaşlarıyla, başkanı olduğu Sahipsiz Yavruları Kurtarma Derneği'nin balosundan dönerler. Yol boyunca siyaset ve seçimlerden konuşulur. Seçime katılabilse seçmenlere birer tek ayakkabı dağıtacağını, ikinci tekini ise oy verdiklerinde vereceğini söylemesi yardım düşüncesinin siyasal çıkara nasıl dönüştüğünü gösterir.

Sahipsiz çocukların gerçeği Balodan elde edilen paranın çocuklara harcanacağı düşünülürken Hamdi bu gelirle İsveç'e inceleme gezisi yapmayı planladığını açıklar. Ona göre çocuklar ayakkabısız da büyüyebilir. Onlara göre eğitim ve ahlak daha önemlidir. Tam bu konuşmalar sırasında vapurun kanepelerinin altında saklanan gerçek sokak çocukları ortaya çıkar. Çocuklardan biri Hamdi'nin ayağından çıkardığı ayakkabılarını da alıp gider. Öykü, kimsesiz çocuklar adına para toplayan ancak onların temel ihtiyaçlarını karşılamayan dernek başkanının kendi ayakkabılarını kaybetmesiyle sona erer.

Temalar

Gösteriş ve Çıkar Eleştirisi Sahipsiz çocukları korumak amacıyla kurulan derneğin faaliyetleri ile gerçek sokak çocuklarının yaşamı arasındaki büyük fark üzerinden yardım anlayışı eleştirilmektedir. Hamdi'nin dernek gelirini çocukların ihtiyaçları yerine İsveç gezisine ayırmayı düşünmesi ve yardım fikrini siyasi çıkarıyla birleştirmesi, toplumsal yardımın gösterişe ve kişisel çıkara dönüşmesini yansıtır.

TUH SANA

Kişiler

Mahmut Efendi Otuz iki yıldır bankada gece bekçiliği yapan, üç kız babası yorgun bir adamdır. Kızlarının evlenmesini isterken çevrenin dedikodularından da kaygılanır.

Huriye Hanım Mahmut Efendi'nin karısıdır. Büyük kızının hazırlanışından onun kaçacağını düşünür ve kocasına haber verir.

Türkan Mahmut Efendi'nin büyük kızıdır. Ailesi onun Yılmaz adlı bir gençle kaçacağını sanır.

Boyacı Kamil Mahmut Efendi'ye kızları hakkında dedikodular aktaran mahalle sakinidir. Onun kuşkularının artmasına neden olur.

Öykü

Dedikodulardan rahatsız olma Mahmut Efendi gece nöbetinden eve dönerken mahallede kızları hakkında çeşitli imalar ve dedikodular duyar. Yolda kendisine selam veren birçok kişiyle karşılaşır. Bazıları ona amca, bazıları abi diye seslenir. Mahmut Efendi bu selamları her zaman iyi niyetli bulmaz. Özellikle gençlerin kendisine yakınlık göstermesinin kızlarıyla ilgili olabileceğini düşünür. Kızların evlilik yaşına gelmesi ve kimsenin usulünce istemeye gelmemesi onu rahatsız etmektedir.

Kızın evlenmesini isteme Eve geldiğinde karısı Türkan'ın yıkanıp süslendiğini, eşyalarını hazırladığını ve kaçmaya niyetlendiğini söyler. Mahmut Efendi önce baba olarak buna karşı çıkması gerektiğini düşünür ancak kızının evlenmiş olacağı fikri ağır basınca kaçmasına sessizce razı olur. Korna sesi duyulup Türkan bohçasıyla evden çıkınca anne ve baba gizlice onu izler.

Türkan'ın evden kaçması Evde mahallede herkesin gözü kızların üzerindedir. Mahmut Efendi de eve geldiğinde hep kızların nerede olduğunu sorar. Karısı büyük kızlarının davranışlarından kuşkulandığını anlatır. Huriye Hanım, onun evden kaçmaya hazırlandığını düşündüğünü belirtir. Başta şaşırان Mahmut Efendi, kızını kaçıracak kişinin çalışıp para kazanan biri olabileceğini düşününce duruma farklı yaklaşır. Türkan'ın Yılmaz adlı futbolcuyla kaçacağını işitince rahatlar; onun nezdinde bu izdivaç kötü bir ihtimal olmaktan çıkar.

Türkan'ın başkasına kaçması Türkan bohçasını alıp giderken futbolcu ortalarda yoktur. Gizli gizli kızını takip eden Mahmut Efendi'ye durum tuhaf gelir. Mahmut Efendi ise kızını başka birinin kaçırmamasından endişe eder. Yine de şoförün kendine ait arabası olabileceğini düşünerek bu ihtimali de kabul etmeye yaklaşır. Sonunda Türkan'ın gittiğinden emin olurlar.

Mahallelinin müdahalesi Mahalle kahvesindeki gençler, Türkan'ın kaçırıldığını fark ederek aracın peşinden koşmaya başlar. Yılmaz da onların arasındadır. Gençler kestirme yollardan giderek arabayı durdurmaya çalışır. Bir süre sonra şarkılar söyleyerek Türkan'la geri dönerler. Gençler onu bohçasıyla birlikte gururla evine geri getirmiştir. Türkan, kendisini geri getiren gençlere teşekkür ederek eve yönelir. Mahmut Efendi ise kızının geri dönmesine sevinmek yerine öfkelenir. Ona göre evden kaçan bir kızın yeniden dönmesi büyük bir başarısızlıktır. Üstelik gece bekçisinin kızının gündüz vakti kaçmaya kalkışmasını da uygun bulmaz. Türkan'ı azarlayarak bu işi bile beceremediğini söyler. Öykü, kızının kaçmasına engel olmak yerine kaçışın başarısızlığına kızan babanın beklenmedik tepkisiyle sona erer.

Temalar

Toplumsal Baskı ve Evlilik Anlayışı Mahmut Efendi'nin kızlarının davranışlarını sürekli mahallede söylenenler üzerinden değerlendirmesi, aile yaşamı üzerindeki çevre baskısını göstermektedir. Kızının kaçmasına ahlaki açıdan karşı çıkması beklenirken evlilik yükünden kurtulma düşüncesiyle buna razı olması, geleneksel aile ve namus anlayışındaki çelişkileri mizahi biçimde ortaya koymaktadır.

OLDU BİR YANLIŞLIK

Kişiler

Üstat Edebiyat çevresinden, içkiye düşkün bir eleştirmendir. Gördüğü genç kıza aşık olur ve Orhan'ın verdiği bilgilere güvenerek onun yaşadığını sandığı evlerin kapısına gider.

Orhan Şairdir. Üstat'ın eleştirilerinden rahatsızdır. Genç kızın evini bildiğini söyleyerek Üstat'a önce yanlış bir ev, sonra başka bir yanlış ev gösterir.

Öykü

Bir kızı beğenme Orhan ve Üstat bir kahvede otururken karşı masada dondurma yiyen bir genç kız hakkında güzelliği ile ilgili sohbe başlarlar. Orhan, onun zevkine güvendiği için kızı göstermiştir lakin Üstat, bu yeşil gözlü, koyu saçlı genç kızdan etkilenmiştir. Orhan, kızın evini öğrenmenin yararlı olacağını söyleyerek onunla şakalaşır. Genç kız kahveden ayrılınca Üstat peşinden gitmeye hazırlanır. Ancak Orhan kızın evini bildiğini söyleyince Üstat yerinden kalkmaktan vazgeçer ve iki dondurma söyler.

Üstat'ın kızı görememesi Orhan ile Üstat bir hafta sonra Kızılay'da karşılaşırlar. Üstat kıza ulaşamadığı için üzgün ve sitemlidir. Bu hissiyatı onun son günlerde yazdığı edebiyat eleştirilerine de yansıtmıştır. Çeşitli şairleri eleştirmiş, Orhan'ın şiirlerine de ağır sözlerle yüklenmiştir. Birlikte yürürler. Orhan yine hedef şaşırtarak bu sefer de balkonundan hanımeli sarkan bir apartmanın önünde durur. Evin görünüşünü beğendiğini söyleyerek Üstat'ın dikkatini çeker. Ardından aradığı kızın bu evde oturduğunu söyler.

Üstat'ın yeni adrese ziyaretleri Orhan kızın evinin hanımeli balkonlu ev olduğunu söylediği için Üstat sık sık bu evin önüne gitmeye başlar. Özellikle içkili olduğu gecelerde kapının eşiğini öpüp orada sızacak kadar kızı göreceği hayaline bağlanır. Bu davranışı aylarca sürerken kıza hiç rastlamaz.

Kızın adresinin yanlış bilinmesi Bir yıl sonra Orhan'la Üstat bir lokantada karşılaşır. Üstat ona kırıgın olduğu için görüşmek istemez. Orhan durumu fark edip gösterdiği evin yanlış olduğunu, kızın bir üst kattaki mavi kapılı evde oturduğunu söyler. Üstat bir yıl boyunca yanlış kapının eşiğini öptüğünü öğrenince öfkelenir ve yazdığı eleştirilerde Orhan'a yüklenmeye başlar. Bir süre sonra Orhan yeniden Üstat'ın karşısına çıkarak kıza sinemada tanıştığını ve onun aslında Dikmen'de yaşadığını öğrendiğini söyler. Böylece ikinci adresin de yanlış olduğu ortaya çıkar.

Temalar

Aşkın idealleştirilmesi Üstat tanımadığı bir kadına ve onun yaşadığını sandığı eve büyük anlamlar yükler. "Aşkın tapınağı" sandığı yerin defalarca yanlış çıkması, romantik hayaller ile gerçek arasındaki uzaklığı ortaya koymaktadır. Üstat yanlış adres yüzünden Orhan'a kızdıkça onun şiirlerini daha sert eleştirir. Bu durum sanat ve eleştiride nesnellik iddiasının kişisel ilişkiler karşısında nasıl bozulabileceği mizahi biçimde gösterilmektedir.

PARTİ SIRRI

Kişiler

Hacı Bey Parti ocağının başkanıdır. Kendi tavuklarının çalınmasını bile partiye yönelik önemli bir saldırı gibi değerlendirir ve kişisel meselelerini siyasi mesele hâline getirir. Belli alışkanlıkları olan bu adam kahvedeki çalışan tarafından da her şeye karıştığı için pek sevilmez.

Dursun Kahve ocağında çalışan kişidir. Hacı Beyin, kahvesini köpüksüz vermek için özellikle telvesini bol koyan kindar biridir.

Keski Şakir Partinin sadık üyelerindendir. Hacı Bey'in tavuklarını çalan kişiyi bulmakla görevlendirilir.

Hacı Bey'in Oğlu Tavukların gerçek hırsızıdır. Şakir gerçeği öğrendiğinde parti başkanının oğlu olduğu için bunu açıklayamaz.

Süheyla Hacı Bey'e yakın oturan bir kadındır. Esasında Tuncer isminde biri ile ilişkide olmasına rağmen Hacı Bey'in oğlunu eve atan kişidir. Çalınan tavuklar bu kadının evinde pişirilip yenmektedir.

Öykü

Hacı Bey'in öfkesi Hacı Bey, bir akşam kahveye her zamankinden daha öfkeli gelir. Kimseye selam vermeden ocağa yönelir. Akşam yemeğinden sonra alışkanlık hâline getirdiği kahvesini hazırlaması için Dursun'a seslenir. Dursun'un kahveyi cezveye koymasını dikkatle izler. Ocakçı, başında beklenmesinden rahatsız olur. Hacı Bey daha sonra kahvenin kapıya bakan onur köşesine oturur. Kahvesinden bir yudum alınca köpüğünün az olduğunu söyleyerek Dursun'a çıkışır. Aslında amacı yalnızca kahvenin kalitesini eleştirmek değil, sesini yükselterek orada bulunduğunu herkese duyurmaktır.

Hacı Bey'in tavuklarının kaybolması Hacı Bey'in kümesinden tavukların kaybolduğunu kahvedekilere açar; bunu sıradan bir hırsızlık olarak değil, parti başkanına ve dolayısıyla partiye yapılmış bir saldırı olarak değerlendirir. Parti çevresindeki kişiler de olayı büyütür ve her kişisel sorunu siyasi bir meseleye dönüştürür.

Hırsızın bulunması Keski Şakir hırsız yakalamak için gece Hacı Bey'in bahçesinin yakınında nöbet tutar. Gözetlemeye giderken Süheyla'nın da evi gözetlenir. Süheyla sabahlıkla görünürken göğsü kalçası hırsız bulmaya gelen ekibin de dilinde olur. İzlemekten kendini alamayan gençler tavukları çalan kişinin Hacı Bey'in kendi oğlu olduğunu öğrenir. Hatta oğlunu keyifle tavuk budunu yerken görür. Ancak gerçeği açıklamak partinin ve başkanın itibarını zedeleyecektir. Bunun üzerine hırsızlığı ortaya çıkarmak yerine saklamaya karar verir ve olayı bir "parti sırrı" hâline getirilir.

Temalar

Siyaset, Kayırmacılık ve Yozlaşma Hacı Bey'in tavuklarının çalınması gibi kişisel bir olayın parti meselesi hâline getirilmesi üzerinden siyasal yapıdaki güç ve çıkar ilişkileri hicvedilmektedir. Hırsızın parti başkanının oğlu olduğu anlaşılınca gerçeğin açıklanması yerine gizlenmesi tercih edilir. Böylece parti çıkarının doğruluk ve adaletin önüne geçmesi, yöneticilerin yakınlarının korunması ve sorunların siyasi güç kullanılarak örtülmesi eleştirilmektedir.

AT OĞLUM

Kişiler

Türkan Banka şefi Suavi'nin karısıdır. Giyim ve görünüşüne önem verir. Pencerede oturan başka bir kadınla kendisini kıyaslar ve ona üstün görünmek ister. Mahalle sinemasına giderek herkese ne kadar bilmiş olduğunu ve daha iyisini hak ettiğini kanıtlama çabası vardır.

Kadın Türkan'ın kendisini sürekli kıyasladığı, karşılaştığında kıyafetleri üzerinden rekabet ettiği kadındır.

Suavi Türkan'ın kocasıdır. Karısının çöpe atmaya çalıştığı ayakkabıları küçük oğullarının attığını sanır ve çocuğun yaramazlığıyla övünür.

Saadet Hanım Türkan'ın kaynanasıdır. Atılan ayakkabıları ilk kez çöpten çıkarıp getirir.

Öykü

Gösteriş yapma isteği Türkan yeni maksi mantosuyla, pencereden kendisini izleyen karavel saçlı kadına gösteriş yapmak ister. Bu kadın apartman dairesinde belli bir zenginlikte yaşamakta fakat Türkan onun bunu hak etmediğini düşünmektedir. Kadının pahalı kıyafetler giymesine rağmen yeterince zevkli olmadığını söyler. Kendi ablasına diktirdiği yeni maksi mantosunun onunkinden çok daha güzel olduğuna inanır.

Ayakkabı topuğunun kırılması Bir gün sinemadan dönerken komşusunu yine pencerenin önünde görür. Üzerindeki mantoyu ona göstermek için yürüyüşünü değiştirir. Başını dik tutar, omuzlarını gerer ve kıyafetinin bütün ayrıntılarının görünmesini sağlamaya çalışır. Ancak ayağındaki yüksek topuklu ayakkabılar yürümeyi zorlaştırdığı için topuk kaldırım taşları arasına sıkışıp kırılır. Komşusunun kendisine baktığını, hatta sessizce güldüğünü fark eder. Ayakkabıyı çıkarıp fırlatmayı düşünür, fakat bunun kendisini daha da gülünç duruma düşüreceğini anlar. Güçlkle köşeyi dönüp komşusunun görüş alanından çıkar.

Ayakkabı sorunu Eve dönünce ilk işi ayakkabıları çöpe atmak olur. Başka ayakkabıları olduğu için bunlardan kurtulabileceğini düşünür. Bir süre sonra kayınvalidesi Saadet Hanım ayakkabıları çöpte bulur. Yeni alındığı için Türkan'ın olduğunu bilir. Türkan'a neden attığını sorunca, çok eski olduğu cevabını alır. Saadet Hanım ise ayakkabıların yakın zamanda alındığını ve eğer topuğu tamir ettirilirse giyilebileceğini söyler. Türkan, komşusunun önünde yaşadığı utancı açıklamak istemediği için ayakkabıların eskiliğinde ısrar eder.

Ayakkabının tekrar çöpe atılması Türkan ertesi gün çöp kamyonunun sesini duyunca ayakkabıları yeniden tenekeye atar. Üzerlerini eski gazetelerle örterek çöple birlikte götürülmelerini sağlamaya çalışır. Ancak kapıcı ayakkabıları bulup eve geri getirir.

Ayakkabılardan kurtulamama durumu Türkan ayakkabılardan bir kez daha kurtulmaya çalışsa da bu kez de kapıcı görür ve yanlışlıkla olduğunu düşünerek ayakkabıları atıldığı yerden alır. Ayakkabıları Türkan'ın kocası Suavi'ye teslim eder. Suavi bunları küçük oğlunun çöpe attığını sanarak çocuğun ne kadar yaramaz ve hareketli olduğuyla gururlanır. Türkan, bu kez ayakkabılardan kurtulmak amacıyla onları arka taraftaki çöplüğe atar. Fakat komşu çocukları ayakkabıları bulur ve kapıcıya verir. Kapıcı yine eve getirir. Böylece Türkan'ın gizlemek istediği ayakkabılar her defasında karşısına çıkar.

Temalar

Gösteriş ve Statü Kaygısı Türkan'ın kıyafeti ve ayakkabıları yalnızca giyim eşyası değil, başka bir kadına üstünlüğünü göstermenin araçlarıdır. Topuğun rakibinin önünde kırılması ayakkabıyı kullanılamaz olmaktan çok Türkan'ın gururunu incittiği için değersizleştirir. Kullanılabilecek durumdaki ayakkabıyı sürekli çöpe atmaya çalışması, tüketim ve gösteriş anlayışını hicvetmektedir.

EVİMİZİN BALKONU

Kişiler

Anlatıcı Eşiyle birlikte balkonunu huzurlu bir çalışma ve dinlenme alanına dönüştüren kişidir. Yan binanın yıkılıp yeniden yapılmasıyla yaklaşık iki yıl süren gürültü ve tozun içinde kalır.

Anlatıcının eşi Balkonun huzurundan yararlanmayı planlayan ancak inşaat nedeniyle aynı sıkıntıları yaşayan kişidir.

İdealist mühendisler Yan taraftaki bir binayı yıkarak yerine daha büyük ve modern bir apartman yapan genç mühendislerdir. Anlatıcı onların "idealist" olarak sunulmasıyla ortaya çıkan çelişkiyi ironik biçimde aktarır.

Öykü

Anlatıcının balkon hayali Anlatıcı ve eşi evlerini özellikle geniş, camla çevrili balkon nedeniyle tutarlar. Balkon çimlerle donatıp yaz boyunca burada okuyup çalışmayı planlarlar. Ancak bitişikteki apartmanın yıkılıp yerine daha büyük bir yapı yapılacağı haberiyle huzurları sona erer.

İnşaatın başlamasıyla yaşanan hayal kırıklığı Yıkım başladığında balkon ve ev tozla dolar. Ardından makinelerin gürültüsü ve temel kazıları nedeniyle kendi apartmanlarının güvenliği bile tehlikeye girer. Anlatıcı ve eşi evde bulunmanın tehlikeli olduğunu anlayarak gündüzleri dışarı çıkmaya başlar. Ancak makineler akşam durduğunda eve dönüp uyuyabilirler. Sabah çalışmalar yeniden başladığında tekrar uzaklaşarak çözüm bulduklarını düşünürken bu kez de yeni apartmanın yapımı başlar.

İnşaatın bitmeyen işleri Yeni apartmanın duvarları tamamlanır, kapılar ve pencereler takılır. Ardından boya, parke ve diğer işler başlar. Her aşamada farklı makineler kullanıldığı için gürültü hiç kesilmez. İnşaat tamamlandığında anlatıcı artık rahatlayacaklarını düşünür. Ancak iskelelerin sökülmesi ve kerestelerdeki çivilerin çıkarılması yeni bir gürültü kaynağı olur.

Gürültünün önlenememesi Anlatıcı sonunda mühendislerden en azından kalan işleri başka yerde yapmalarını ister ancak anlayış görmez. Pazar günü çalışan işçilerin gürültüsüne karşı çıktığında ise bu kez insanların ekmek parasıyla oynamakla suçlanır. İki yıl süren inşaatın sonunda anlatıcı artık sorunun kimde olduğunu düşünecek hâli bile kalmadığını söyler. Öykü, dinlenmek için balkonlu bir ev tutan ailenin uzun süren inşaat nedeniyle huzurunu kaybetmesiyle sona erer.

Temalar

Kentleşme ve plansız yapılaşma Sağlam bir yapının daha büyük ve kazançlı bir apartman yapmak amacıyla yıkılması üzerinden sürekli büyümeye dayalı kentleşme anlayışı eleştirilmektedir. “İdealist” mühendislerin kalkınması ile memleketin kalkınması arasındaki ironik ilişki, ekonomik çıkarın modernleşme ve ilerleme söylemleriyle sunulmasını yansıtmaktadır.

Şehirli bireyin huzursuzluğu Anlatıcının huzur için seçtiği balkonun iki yıl boyunca toz, gürültü ve inşaat nedeniyle kullanılamaması, kentte yaşayan bireyin kendi evinde bile çevresindeki yapılaşmanın etkilerinden kaçamamasını göstermektedir. İşçilerin geçim hakkı ile mahallelinin dinlenme hakkının karşı karşıya gelmesi de sorunun yalnızca kişilerden değil daha geniş bir düzenden kaynaklandığını düşündürmektedir.

İKİ TANIK

Kişiler

Şadi Şakrak İşsiz kaldığı dönemlerde çeşitli yollarla para kazanmaya çalışan, kurnaz ve fırsatçı bir kişidir. Sahte bir dergi hazırlayıp şirketlerden para istemesi sonuç vermeyince şantaja başvurur.

İlyas Kadioğlu Büyük bir ticari işletmenin sahibidir. Şadi'nin kendisinden istediği reklam parasını vermeyerek onu iş yerinden kovar.

Anlatıcı Şadi'nin arkadaşıdır. Onun para kazanma yöntemini dinler ve olayın nasıl sonuçlandığını öğrenir.

Sevim Akarışık İlyas Kadioğlu'nun gizli ilişki yaşadığı kadındır. Şadi tarafından davada tanık olarak gösterilmesi, Kadioğlu üzerindeki baskının temelini oluşturur.

Öykü

Şadi'nin durumu Anlatıcı, Şadi Şakrak'ın uzun süre ortadan kaybolduğunu, ardından pahalı kıyafetlerle ve bol parayla geri döndüğünü anlatır. Şadi'nin bu durumuna alışmıştır ancak parayı nasıl kazandığını merak eder. Sokakta karşılaştıkları bir gün Şadi yine çok iyi giyimlidir. Anlatıcıyı Gar Lokantası'na götürür ve içki söyler. Son altı ayda ne yaptığını soran arkadaşına kazandığı paraları harcadığını söyler. Anlatıcı, bunun nasıl mümkün olduğunu öğrenmek ister. Şadi de işsiz kaldığı bir dönemde geliştirdiği para kazanma yöntemini anlatmaya başlar.

Dergiyle para kazanma girişimi Şadi parasız kaldığında az sayıda basılan gösterişli bir turizm dergisi hazırlar. Büyük kuruluşların gazetelerde yayımlanmış ilanlarını izinsiz biçimde kendi dergisine koyarak şirketlerden reklam parası istemeye başlar. İlyas Kadioğlu bu yöntemle karşı çıkıp Şadi'yi kovar.

Hakaret davasının açılması Şadi, işletmeden çıkarıldıktan sonra doğrudan dilekçe yazdırmaya gider. İlyas Bey'in kendisine hakaret ettiğini ileri sürerek dava açar. Manevi tazminat olarak yalnızca bir kuruş istemektedir. Bir süre sonra İlyas Bey'in avukatı kendisini görüşmeye çağırır. Şadi işletmeye gittiğinde bu kez saygıyla karşılanır ve kendisinden özür dilenir. Durumu aleyhine çevirmeye çalışan Şadi dava için artık elli bin lira ister ve alır.

İki tanığın sırrı Anlatıcı, Şadi'nin hiçbir hukuki güvencesi bulunmadan İlyas Bey'den nasıl bu kadar para alabildiğini anlayamaz. Şadi, davada iki tanık gösterdiğini söyler. Şadi'nin gösterdiği iki tanıktan biri Kadioğlu'nun karısı, diğeri ise gizli ilişki yaşadığı Sevim Akarışık'tır. İki kadının mahkemede karşılaşması Kadioğlu için büyük bir tehdit oluşturduğundan, Şadi istediği parayı elde eder. Öykü, Şadi'nin görünüşte bir hakaret davası açmasına rağmen gerçekte şantaj yoluyla kazanç sağlamasıyla sona erer.

Temalar

Ahlaki yozlaşma Şadi'nin sahte bir yayın üzerinden para istemesiyle başlayan süreç, özel hayatı kullanılarak yapılan açık bir şantaja dönüşmektedir. İlginç olan, Şadi'nin meyhanedeki hırsızlık ve sahtekarlıktan yakınıırken kendisinin de aynı yozlaşmanın parçası olmasıdır. Öykü, kişisel çıkar uğruna hukuk, basın ve özel hayatın nasıl araçsallaştırılabildiğini mizahi bir dille eleştirmektedir.

ŞAKİR'İN BALIĞI

Kişiler

Kara Selim Fındık alıcısı ve çevresinde güçlü görünmeye çalışan bir adamdır. Oyunda yenilmeye ve kendisine “Çingene” denmesine karşı son derece hassastır.

Şakir Balıkçıdır. Avlayacağı balıklar daha denize çıkmadan kahvedeki kişiler tarafından üzerine bahis oynanan kişidir.

İbrahim Nalıncı Kara Selim'in hem siyasi hem ticari rakibidir. O da fındık alıcısıdır ve Şakir'in tutacağı balıklar üzerinden yapılan artırmaya katılır.

Gedebot Sami Kahvehanedeki oyun ve konuşmaların içinde bahsi kızıştıranlardan biridir.

Damalı Bekir Kahvehaneden oyun arkadaşıdır.

Öykü

Kara Selim'in oyunda kaybetmesi Öykü, Çavuş'un yalı kahvesinde oynanan bir kâğıt oyunuyla başlar. Kara Selim, elindeki güçlü kâğıtlara güvenerek yüksek bir oyun açar. Ancak oyun beklediği gibi gelişmez ve önemli ölçüde kaybeder. Kahvede bulunanlar onun yenilgisiyle alay eder. Selim bu duruma çok öfkelenir. Özellikle kendisine “solo” denmesinden rahatsız olduğu aktarılır. Tam bu sırada rakibi İbrahim Nalıncı'nın gelmesi onun öfkesini artırır. Kahvedeki rekabet kısa süre sonra balıkçı Şakir'in akşam tutacağı balıklar üzerine yapılan bir bahse dönüşür.

Fındık fabrikasındaki kızlar Kara Selim'in kahveye gelmesinin asıl nedeni oyun oynamak değildir. Oğlunun akşamları fındık fabrikasının çevresinde dolaştığını duyduğu için oğlunun hangi kızla ilgilendiğini öğrenmek ister. İşçiler fabrikadan çıkmaya başlayınca Damalı Bekir ona çevredeki gençleri gösterir. Bu esnada Selim'in oğlu, ağır fındık çuvalı taşıyan Düriye'nin peşinden yürür. Selim de oğlunun böyle çalışkan bir kızla ilgilenmesini düşünmeye başlar.

Balıkçı Şakir'in kahveye gelişi Tam bu esnada Balıkçı Şakir, elindeki balık sepetiyle kahvenin önüne gelir. Balıklarını överek müşterilere seslenir. Sepetteki balıkların cinsleri ve büyüklükleri gözle görülebildiği hâlde kahvedeki müşteriler çok az para ödemek isterler. Şakir, kahvedeki insanların kumara düşkün olduğunu bildiği için bu durumdan yararlanacak başka bir yol düşünür.

Açık artırma ile üstünlük kurma çabası Şakir, denizde kurulu duran ağını çekmeden önce içinden çıkacak balıkları satmayı önerir. Kahvedekiler henüz ne kadar balık bulunduğunu bilmemektedir. Ancak ağda değerli balıklar olabileceği ihtimali onları heyecanlandırır. Teklifler giderek yükselir. Selim ve İbrahim için mesele artık balığın gerçek değeri değil, birbirlerine üstünlük sağlamak olunca Selim teklifi yüksek yapar. Ayrıca Selim, oğluna eş olarak Şakir'in güçlü kuvvetli kızı Düriye'yi düşünmekte olduğu için bu işlemi bir yatırım olarak düşünür.

Rekabetin alay konusu olması Sonunda Kara Selim büyük bir para ortaya koyar. Ancak ağ çekildiğinde beklenen büyük av yerine sürüden kopmuş tek bir palamut çıkar. Üstelik çevredeki balığa “Çingene Palamudu” diyerek Selim'in en hassas olduğu noktadan onunla alay ederler. Böylece Selim ikinci kez “solo” olur.

Temalar

Çıkar ilişkileri ve hırs Öyküde kumar masasındaki rekabet ticarete, siyasete ve evlilik hesaplarına kadar uzanmaktadır. Şakir'in henüz tutulmamış balıklarının değerinin kişisel rekabet yüzünden yükselmesi, Selim'in oğlunun evliliğini bile fındık tarlaları ve iş gücü üzerinden değerlendirmesi, insan ilişkilerinin ekonomik çıkara dönüşmesini göstermektedir.

SEVİŞEBİLİRSEN SEVİŞ

Kişiler

Anlatıcı Üsküdar vapurunda gördüğü Feriha'ya âşık olan gençtir. Çevrenin sürekli müdahalesi nedeniyle onunla rahatça görüşemez.

Feriha Bir yazıhanede çalışan genç kadındır. Anlatıcının ilgisine karşılık verir ve onunla görüşmeye başlar.

Kenan Abi Asıl adı Abdurrahman olan, mahallenin kızlarını korumayı kendisine görev edinmiş kişidir. Feriha'yla görüşmemesi için anlatıcıyı tehdit eder.

Öykü

Feriha'yla yakınlaşma Anlatıcı Feriha'yı vapurda görür ve ona âşık olur. Feriha'nın arkadaşlarıyla okuduğu bir aşk romanından etkilenerek ona mektup yazar. Daha sonra patronunun arabasıyla romanlardaki sahneleri taklit ederek Feriha'ya yaklaşmayı başarır ve genç kadın da onunla görüşmeyi kabul eder.

Yasağın ortaya çıkışı İkili bir muhallebicide otururken çevredeki erkekler yakınlaşmalarına müdahale eder. Birlikte oturup konuşmaya başlarlar. Anlatıcı, Feriha'nın elini tutmak ister. Ancak karşı masada oturan erkekler onları dikkatle izler. İçlerinden biri, gençlerin herkesin önünde böyle davranmasını ayıp bulduğunu yüksek sesle söyleyerek onları rahatsız eder. Yakınlaşma sağlanamayınca cumartesi buluşmak üzere vedalaşırlar.

Yıldız Parkı ve Heybeliada'daki müdahaleler Cumartesi günü Kabataş'ta buluşan çift, Beşiktaş yönüne yürür. Ancak sokaktaki insanların bakışları nedeniyle birbirlerine yaklaşmakta zorlanırlar. Daha sakin bir ortam bulmak için Yıldız Parkı'na yönelirler; burada da bir görevli düdükle çalarak yanlarına gelir. Çiftlerin yakınlaşmasının yasak olduğunu söyler ve onları parktan çıkarır. Çift, daha rahat olabileceklerini düşünerek Heybeliada'ya gitmeye karar verir. Vapuru kullanarak adaya geçerler. Anlatıcı Feriha'ya tam sarılmaya çalışırken bu kez atlı polisler arkalarından gelir. İkisini karakola götürürler. İşlemler tamamlandıktan sonra çift yeniden iskeleye bırakılır. Böylece parkta ve adada da rahatça birlikte vakit geçiremezler.

Halkın olan biteni yönlendirme gücü Dönüşte anlatıcı yeniden daha evvel kendisini uyaran Kenan Abi ile karşılaşır. Kenan Abi ona saldırınca kavga çıkar ve bu kez çevredeki insanlar anlatıcıyı dövüşmeye teşvik eder. Bir polis müdahale etmek istediğinde ise çevredekiler, kavga edenlerin yalnızca şakalaştığını söyleyerek onu durdururlar. Abdurrahman'ı yerden kaldırıp vapura bindirirler. Anlatıcı, kendisine sürekli müdahale eden insanlara duyduğu öfkeyi yüksek sesle dile getirir. Sevgi göstermenin yasaklandığı yerlerde kavganın neden daha kolay kabul edildiğini sorgular. Öykü, sevgiye gösterilen toplumsal baskıyla şiddete gösterilen hoşgörü arasındaki çelişkiyle sona erer.

Temalar

Toplumsal baskı Feriha ile anlatıcının yakınlaşması vapurdan muhallebiciye, parktan adaya kadar sürekli başkalarının denetimine uğramaktadır. Mahallelinin, yabancıların ve görevlilerin iki insanın ilişkisine karışması, bireyin özel hayatı üzerindeki toplumsal baskıyı göstermektedir.

Ahlak Sevgi gösterileri toplum tarafından ayıp ve yasak olarak değerlendirilirken, kavga başladığında aynı çevre şiddeti desteklemektedir. Öykünün sonunda insanların dövüşmeyi alkışlayıp sevişmeye müdahale etmesi, toplumsal ahlak anlayışındaki çelişkiyi ve ikiye bölünmüşlüğü güçlü bir ironiyle ortaya koymaktadır.

Kaynakça

Ilgaz, Rifat. «*Nerde O Eski Usturalar.*» Çınar Yayınları, 1998.